

ISSN: 2636-848X

DOI: 10.46385/tsbd.1938129

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 9, Sayı 1-Özel Sayı
Eylül 2026, 9-30

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 9, Issue 1-Special Issue
September 2026, 9-30

Ekrem Ali ALTUNTAŞ

Aynur YILMAZ

¹ Trabzon Üniversitesi Spor
Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: A. Yılmaz
e-mail: yilmazaaynr@hotmail.com

Geliş Tarihi: 26.04.2026
Kabul Tarihi: 03.06.2026

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Özkan Sümer'in Yaşam Öyküsü ve Futbol Alanındaki Rolü Üzerine Bir Değerlendirme

Özet

Bu araştırma, Türk futbolunun önde gelen isimlerinden biri olan Özkan SÜMER'in kişilik özellikleri, çalışma disiplini ve antrenörlük kariyerinin başarıları üzerindeki etkilerine ilişkin biyografi araştırmasıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmaya Sümer'in dahil edilme gerekçeleri, Trabzonspor'un kuruluş ve gelişim süreçlerinde üstlendiği çeşitli görevler yer almaktadır. Sümer, Trabzonspor kulübünün şampiyonluklarında önemli roller üstlenmiş ve altyapının yapılandırılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Türk futboluna çok sayıda nitelikli futbolcu ve antrenör kazandırması, onun araştırma kapsamına alınmasındaki diğer temel nedenlerdendir. Sümer, Hüseyin Avni Aker Stadyumu'nda tel örgülerin kaldırılmasında öncü olarak, taraftar/takım etkileşimini sağlamıştır. Ayrıca, Türk futbol literatürüne "şok pres" oyun anlayışını kazandırarak, yenilikçi teknik-taktik geliştirmiştir. Sümer, A Milli Takım ve Galatasaray'da görev alan ilk Trabzonlu teknik direktördür. Farklı kulüplerde üstlendiği teknik sorumluluklar, kariyerinin kapsamını ve Türk futboluna etkisini ortaya koymaktadır. Sümer'in kariyerinin önemli bir yönü de Trabzonspor'daki yöneticilik ve başkanlık dönemidir. Trabzonspor Başkanlığı'na seçilen Sümer, kendi ifadesiyle tek profesyonel mesleği olan antrenörlükten vazgeçerek kulübün ihtiyaç duyduğu bir dönemde başkanlık sorumluluğunu üstlenmiştir. Fedakârlık gerektiren bu kararla Sümer, "görev insanı" niteliğini ortaya koymuştur. Trabzonspor'un geleceğini kişisel kariyerinin önüne koyarak yöneticilik görevini kabul etmesi, onun kulübe bağlılığının ve liderlik anlayışının değerini göstermektedir. Sümer'in kişilik yapısının ve çalışma disiplininin mesleki başarısında belirleyici olduğu söylenebilir. Sahip olduğu değerlerin, güçlü iş ahlakının, güven veren ilişkisel tutumlarının, futbol bilgisi ve saha okuma becerisinin, yüksek sezgi gücünün, pratik problem çözme yeteneğinin ve mizah anlayışının başarılarını destekleyen temel kişilik unsurları olduğu saptanmıştır. Bu çalışma Özkan Sümer'in çok boyutlu futbol kariyerinin altında yatan kişilik dinamiklerini ortaya koyarak, futbolcu yetiştirme süreçlerine ve antrenörlük uygulamalarına yönelik önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özkan Sümer, futbol, Trabzonspor, biyografi

An Assessment of Özkan Sümer's Life Story and His Role in Football

Abstract

This research is a biographical study of Özkan Sümer, one of the leading figures in Turkish football, focusing on his personality traits, work discipline, and the impact of his coaching career successes. The study utilized document analysis, a qualitative research method. Sümer played significant roles in the club's championships and made important contributions to the structuring of its youth academy. His contribution to Turkish football, producing numerous qualified players and coaches, is another key reason for his inclusion. Sümer pioneered the removal of wire fences at the Hüseyin Avni Aker Stadium, fostering interaction between fans and the team. He introduced the "shock press" style of play to Turkish football literature, developing innovative technical and tactical approaches. Sümer is the first coach from Trabzon to work with both the Turkish National Team and Galatasaray. His various coaching roles at different clubs demonstrate the scope of his career and his impact on Turkish football. A significant aspect of Sümer's career is his time as a manager and president at Trabzonspor. Sümer, elected as the president of Trabzonspor, gave up his only professional occupation, coaching, in his own words, to assume the responsibility of the presidency at a time when the club needed him. With this selfless decision, Sümer demonstrated his "man of duty" qualities. His acceptance of the managerial role, prioritizing Trabzonspor's future over his personal career, shows the value of his commitment to the club and his leadership style. It can be said that Sümer's personality and work discipline were decisive in his professional success. It has been determined that his values, strong work ethic, trustworthy relational attitude, football knowledge and field reading skills, high intuition, practical problem-solving ability, and sense of humor are fundamental personality elements that supported his success. This study reveals the personality dynamics underlying Özkan Sümer's multifaceted football career, offering important insights into player development processes and coaching practices.

Keywords: Özkan Sümer, football, Trabzonspor, biography

GİRİŞ

Spor, yalnızca fiziksel performansla sınırlı olmayan; kültürel, sosyal ve tarihsel bağlamda da anlam kazanan çok boyutlu bir toplumsal olgudur. Spor sosyolojisi literatürü, sporun toplum yapısını yeniden üreten, kültürel değerleri aktaran ve bireylerin kimlik inşa süreçlerinde belirleyici rol üstlenen kurumsal bir yapı niteliği taşımakta olup (Coakley, 2009, 35), diğer yandan liderlik ve antrenörlük araştırmaları da sporun, bireylerin karakter gelişimi, disiplin kazanımı ve değer sistemlerinin biçimlenmesinde önemli bir etki alanı sunduğunu ortaya koymaktadır (Northouse, 2021). Bu çerçevede spor, hem toplumsal bir kurum hem de bireysel dönüşüm süreçlerini etkileyen bir liderlik ortamı olarak ele alınmaktadır.

Literatürde, rol model olarak konumlanan sporcuların ve spor liderlerinin, özellikle gençlerin değer yönelimlerini, başarı motivasyonlarını ve toplumsal aidiyet duygularını olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Bandura, 1977, 191). Bu nedenle, öncü spor figürlerinin yaşam öykülerinin biyografik çalışmalar aracılığıyla kayıt altına alınması; onların temsil ettikleri değerleri görünür kılmak, toplumsal hafızayı güçlendirmek ve gelecek kuşaklara ilham verecek örüntüler sunmak açısından bilimsel ve kültürel bir önem taşımaktadır. Muhammed Ali örneği incelendiğinde, onun spor alanındaki başarısından öte, ırkçılığa karşı yürüttüğü mücadele ile küresel ölçekte bir direniş ve dayanışma sembolüne dönüştüğü görülmektedir. Dini inancını değiştirmesi ve barış yanlısı politik tutumu nedeniyle otoriter baskılarla karşılaşan Muhammed Ali'nin bu süreçte yaşadıkları, kariyerinde ciddi yaptırımlara yol açmıştır. Bununla birlikte onun toplumsal adalet ve eşitlik konusundaki kararlılığı, sporun yalnızca performansa dayalı bir alan olmadığını; aynı zamanda etik ve politik bir duruşun da ifadesi olabileceğini göstermektedir (Edmonds, 2006, 49). Benzer biçimde, Diego Maradona'nın sahip olduğu ideolojik duruş, çocukluğunun geçtiği düşük sosyo-ekonomik çevrenin etkisiyle şekillenmiş; Maradona, hem kendisini hem de yoksul gençleri temsil ettiğine inandığı mücadeleyle futbolu sınıfsal eşitsizliklere karşı bir ifade aracı olarak kullanmıştır (Balague, 2022). Naim Süleymanoğlu örneği ise sporun; kimlik, özgürlük ve insan hakları çerçevesinde nasıl bir direniş pratiğine dönüşebileceğini açık biçimde göstermektedir. Bulgaristan'daki asimilasyon politikalarına karşı bir duruş sergileyen Süleymanoğlu, uluslararası başarıları aracılığıyla hem kendi kimliğini hem de baskı altındaki topluluğun sesini görünür kılmayı amaçlamış; böylece sportif performans bir tür politik temsil ve farkındalık üretme aracına evrilmiştir (Türeñç, 2020). Bu örnekler, başarılı sporcuların sporu yalnızca mesleki bir kariyer alanı olarak değil, aynı zamanda kendi ideolojik hedeflerine, değer sistemlerine ve toplumsal duruşlarına ulaşmak için işlevsel bir araç olarak kullanabildiklerini göstermektedir. Dolayısıyla büyük başarılarla imza atan spor figürlerinin toplumsal gelişime yön verici, ilham kaynağı ve rol model olma potansiyelleri dikkate alındığında, bu kişilerin biyografilerinin yazılması bilimsel, kültürel ve toplumsal bir gereklilik haline gelmektedir. Biyografik çalışmalar, bu kişilerin başarıya ulaşma süreçlerinde benimsedikleri felsefeyi, değer yönelimlerini ve toplumsal etkilerini sistematik biçimde ortaya koyarak, "kimlerin biyografisi yazılmalıdır?" sorusuna da kavramsal bir yanıt vermektedir (Monk, 2007, 529-530).

Biyografisi yazılan kişilerin yaşam öyküleri toplumu oluşturan bireylere farklı yönleriyle örnek teşkil etmektedir (Oğuzkan, 1997). Bu bağlamda biyografik özneyi seçerken çeşitli ölçütler dikkat çekmektedir. Öncelikle seçilen kişinin toplumsal ve tarihsel açıdan önemli bir figür olması gerekir. Liderler, sanatçılar, bilim insanları ve düşünürler gibi kişiler, yaşadıkları dönemde veya sonrasında toplum üzerinde etkili oldukları için biyografik özne olarak tercih edilirler (Biçer, 2025). Ayrıca biyografilerin bir öğretim aracı olarak kullanılması, çocuklarda bilim, sanat, edebiyat ve spor gibi alanlara ilişkin bilgi edinimine ve insanlık sevgisi, doğruya, güzele yönelme ve dayanışma gibi duyguların kazandırılmasına katkı sağlayabilmektedir. Böylece çocukların hedeflerini oluşturmaları ve geleceklerini planlamaları sürecinde farklı alanlarda başarı sağlamış kişilerin biyografik eserlerinden ilham almaları söz konusu olabilmektedir (Kıbrıs, 2000). Spor alanında da çocukların, gençlerin öykündükleri, özdeşim kurdukları ve örnek aldıkları sporcu, antrenör, yönetici ve hakemler bulunmaktadır. Bu çalışmanın odağını; gerek yetiştirdiği futbolcularla gerekse üstlendiği teknik ve idari rollerle Trabzonspor markasının gelişiminde kritik rol oynayan Özkan Sümer oluşturmaktadır.

Araştırmada Sümer'in seçilme gerekçesi, Beşiktaşlı Hakkı Yeten (Baba Hakkı) ve Fenerbahçeli Fikret Arıcan'dan sonra Türk futbol tarihinde kariyerinde futbolculuk, teknik direktörlük ve kulüp başkanlığı görevlerinde bulunmasıdır. Diğer taraftan kendisinin Trabzonspor'da futbolun üç kademesinde de görev yaparak Türk futboluna sayısız oyuncu kazandırması, hem yerel hem de ulusal futbol disiplinine sunduğu katkılarının derinliği ve aktardığı tecrübelerin kurumsal hafıza açısından taşıdığı kritik önemdir (Son Dakika, 2020). Ayrıca sahip olduğu üretken, çok yönlü ve esprili yapısı, azmi, çalışkanlığı, keskin zekâsı, isabetli öngörülerini içeren kişilik yapısının da gençler tarafından örnek alınabilecek özellikler arasında yer alması da çalışılmasının gerektiren gerekçeler arasında sunulabilir. Futbola olan tutkusu ile Türk futbolunu gelecek nesillere taşıyacak olan genç sporculara, teknik adamlara, antrenörlere, futbolun yöneticilerine ve futbol ile uzaktan yakından bağı bulunan herkese rol model olan bir değer olarak, Sümer'in futbol felsefesinin incelenmesi literatürde bir boşluğu dolduraduracağı düşünülmektedir. Özellikle altyapı yapılanması, yerli oyuncu gelişimi ve futbol eğitimi konularında Sümer'in uygulamaya koyduğu modeller, günümüz spor politikaları açısından da örnek teşkil etmektedir. Nitekim Trabzonspor Futbol Okulu'nun yeniden yapılandırılması, kadın futbolunun desteklenmesi ve eğitim odaklı antrenör yetiştirme yaklaşımı, Sümer'in etkisini somut biçimde ortaya koyan örnekler arasındadır (TRT Spor, 2020). Bu nedenle çalışma hem futbolun toplumsal işlevine hem de Türkiye'de spor yönetimi anlayışının dönüşümüne ışık tutan değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, Trabzon'dan yetişerek Trabzon futboluna ve Türk futbol tarihine sporcu ve antrenör olarak hizmet etmiş, sporun çok önemli yapı taşlarından birisi olarak adlandırılabilen Özkan Sümer'in, bu başarıyı elde etmedeki karakter ve kişilik yapısı, bilgi, ustalık ve kabiliyeti, çalışma disiplini ve antrenörlük kariyerinde doruğa nasıl ulaştığına ilişkin inceleme yapmaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma, Özkan Sümer'in futbol antrenörü olarak sergilediği başarıların arka planında yer alan kişisel, ailesel ve sosyo-kültürel unsurları ortaya koymayı amaçlayan biyografi çalışmasıdır. Araştırmada doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ayrıca hem basılı hem de elektronik belgeleri gözden geçirmek ve değerlendirmek için sistematik bir prosedürdür (Bowen, 2009). Bu kapsamda, doküman seçiminde bazı ölçütler dikkate alınmıştır. Kaynakların, Özkan SÜMER'in aktif olarak yaşadığı, futbol oynadığı, teknik direktörlüğü, başkanlık yaptığı dönemi ve vefatı sonrası yapılan değerlendirmeleri içeren tarihsel süreci (1940-2025) kapsamı kuralıdır. Ayrıca dokümanlarda yer alan içeriklerin doğrudan SÜMER'in şahsına, kararlarına, açıklamalarına veya kariyerine odaklanmasına dikkat edilmiştir. Bunun yanı sıra gazete ve dergilerin dönemin spor kamuoyuna yön veren ulusal (Milliyet, Cumhuriyet, Hürriyet, Fotomaç ve Fanatik) ve yerel düzeyde etkisi yüksek olan gazeteler (Karadeniz Gazetesi, Taka Gazetesi, Kuzey Ekspres, Sonnokta ve Günebakış) araştırmaya dahil edilmiştir. Sümer'in yaşamını konu alan biyografi kitapları, sözlü tarih çalışmaları ve Trabzonspor tarihini ele alan akademik araştırmalar da çalışmada önemli veri setini oluşturmuştur (Al, 2021, 21). Kaynakların seçiminde “doğrudan Özkan Sümer'in hayatı, kişiliği, futbolculuk ve antrenörlük kariyeri hakkında bilgi veren kaynaklar araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca Trabzonspor altyapısı ve Türk futbolunun gelişimiyle ilgili, Sümer'in rolünü değerlendiren yayınlar doğrultusunda araştırma yapılmıştır.

Çalışma süreci ilk olarak Sümer'in başarısını etkileyen faktörleri belirlemek üzere yapılandırılmıştır. İlk aşamada araştırma soruları tanımlanmıştır. Örneğin “Sümer'in çocukluk ve gençlik dönemindeki sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar futbol anlayışını nasıl şekillendirmiştir?”, “Sümer'in kişisel değerleri Trabzonspor'un altyapı yapılanmasına nasıl yansımıştır?” soruları kişilik ve yaşam şartlarının yansımaları içermektedir. “Sümer'in yaşamındaki kırılma anları (sakatlıklar, teknik adamlığa geçiş, yöneticilik dönemi, altyapı sorumluluğu) mesleki yönelimlerinde nasıl bir dönüştürücü rol oynamıştır?”, “Sümer'in Trabzonspor'da üstlendiği görevler boyunca geliştirdiği futbol felsefesinin temel bileşenleri nelerdir ve bu felsefe kişisel yaşam deneyimleriyle nasıl bağlantılıdır?” soruları ise yaşam felsefesinin futbola tezahürünü

ortaya koymaktadır. Örnek sorular belirlendikten sonra yerel ve ulusal basın, dergi, kitap ve görsel medya kaynakları taranarak ilgili içerikler incelenmiştir. İncelemede tematik analiz yöntemiyle aile yapısı, futbol ile tanışması, futbolculuk, antrenörlük yaklaşımı, altyapı felsefesi ve kişilik özellikleri gibi ana temalar oluşturulmuştur. Kaynak güvenilirliğini artırmak için aynı olaya ilişkin farklı kaynaklar arasında çapraz kontrol yapılmış, yerel basın verileri ulusal yayın ve belgesel içerikleriyle karşılaştırılmıştır. Son olarak, bu temalar altında sınıflandırılan veriler birleştirilerek Sümer'in başarısına temel oluşturan unsurlar sistematik ve tutarlı biçimde sentezlenmiştir.

Çalışmada kullanılan tüm veri kaynakları, güvenilirliği artırmak amacıyla üç düzeyli değerlendirme sürecinden geçirilmiştir. Birincil kaynaklar (Sümer'in kendi anlatıları, röportajlar, belgeseller ve resmi kulüp kayıtları) doğrudan tanıklık içermeleri nedeniyle en yüksek güvenilirlik düzeyinde kabul edilmiştir. İkincil kaynaklar (gazete haberleri, spor dergilerindeki yazılar ve söyleşiler) tarihsel doğruluk açısından birincil materyallerle sistematik biçimde çapraz karşılaştırılmıştır. Akademik kaynaklar (futbol sosyolojisi, antrenörlük bilimi ve Trabzonspor tarihi üzerine hakemli yayınlar) metodolojik sağlamlıkları nedeniyle analizin kuramsal çerçevesini destekleyici nitelikte kullanılmıştır. Bu doğrultuda psikolojik düzlemde Allport'un Özellik Kuramı, Beş Faktör Kişilik Modeli ve Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı kullanılırken; sosyolojik ve yönetsel düzlemde ise Goffman'ın Benlik Sunumu Yaklaşımı, Bourdieu'nün Habitus Teorisi ve Hizmetkâr Liderlik Modeli kuramsal çerçeve olarak benimsenmiştir. Popüler medya içerikleri ise yalnızca birincil ve ikincil kaynaklarla doğrulandıktan sonra değerlendirmeye dahil edilmiştir. Araştırma için Trabzon Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan etik izin (29.03.2024 tarih ve E-81614018 sayılı kurul kararı) alınmıştır.

Özkan Sümer'in çocukluğu, başarısında kişiliğinin yeri, amatör futbolculuğu, antrenörlüğü, Trabzonspor yılları ve başarıları, futbolda alt yapıya verdiği önem, kulüp başkanlığı ve çevresinin kendisiyle ilgili düşünceleri başlıklarına yer verilmiştir.

Başarısında Kişiliğinin Yeri

Özkan Sümer, Trabzonspor'a 1978-79 ve 1980-81 sezonlarında kazandırdığı iki şampiyonlukla kulüp tarihinde önemli bir konum edinmiş; ayrıca altyapının gelişimine yaptığı katkılarla Türk futbolunda kalıcı bir etki bırakmıştır (Al, 2020, 31). Bu başarılarının arka planında, sahip olduğu belirgin kişilik özelliklerinin etkili olduğu görülmektedir. Sümer'in prensipli, sistemli ve disipline dayalı çalışma anlayışı, onun liderlik tarzının temel unsurlarını oluşturmaktadır. Disiplin konusundaki tutumu o denli belirgindir ki, dönemin valisinin maç öncesi soyunma odasına girerek takıma başarı dileme girişimini, görev ve sorumluluk alanlarının ayrılığı ilkesine dayanarak uygun bulmamıştır. Bu duruma verdiği "Orası bizim özelimiz; giremezsiniz. Ben sizin valilikteki makam odanıza giriyor muyum ki siz benim odama giriyorsunuz?" şeklindeki yanıtı, profesyonel sınırlar konusundaki hassasiyetini açıkça ortaya koymaktadır (Çelik, 2008). Sümer'in disiplin anlayışı, dönemin futbolcuları tarafından da vurgulanmıştır. Nitekim Serdar Bali, onun liderlik tarzını "Özkan Hoca kuralları sert olan, başarısını sahip olduğu düzen ve disiplinden alan bir teknik adamdır" sözleriyle ifade etmektedir. Bu değerlendirmeler, Sümer'in teknik başarılarının yalnızca futbol bilgisine değil, aynı zamanda disiplin temelli bir yönetim anlayışına dayandığını göstermektedir (Yılmaz ve Güven, 2016).

Sümer'in kişiliğinin spora yansımada ve elde ettiği başarılarında öne çıkan bir diğer özellik, araştırmacı ve sorgulayıcı bir yapıya sahip olmasıdır. Karşılaştığı her problem, onun için bir motivasyon kaynağı olmuş; okuma, araştırma ve öğrenme süreçlerini yaşamının merkezine yerleştirmiştir. Sümer'e göre sorunların üstesinden gelmenin yolu, pes etmeden onların kökenine inmek ve nedenlerini açık bir biçimde ortaya koyarak makul çözüm yolları geliştirmekten geçmekteydi. Bu yaklaşım, onun günlük yaşam felsefesinin futboldaki uygulamalarına doğrudan yansımada (Çakır vd., 2021, 47). Problemlerin çözümünde alternatif yöntemlerin her zaman mümkün olduğu yönündeki inancı, Sümer'in araştırmacı tutumunu beslemiş ve ona sistematik bir düşünme disiplini kazandırmıştır. Nitekim bilgi, teknik, düşünce ve estetiğin sporun ayrılmaz unsurları olması gerektiğine sıkça vurgu yapmış; bu bileşenlerin futbola entegrasyonunda önemli katkılar sunmuştur (Al, 2021, 19-20). Yerel gazetecilerden Al'ın ifadesiyle, "Özkan Hoca'nın futbol felsefesi, okullarda ve

spor bilimleri fakültelerinde ders olarak okutulabilecek; görüş ve düşüncelerinden yararlanılacak bir bilgelik düzeyindedir.” Bu değerlendirme, Sümer'in araştırmacı yönünün yalnızca dönemselsel bir başarı unsuru değil, aynı zamanda gelecek kuşaklara aktarılabilecek nitelikte bir entelektüel miras olduğunu göstermektedir.

Bilge ve araştırmacı yönünün yanı sıra sade ve mütevazı kişiliği de Sümer'in spordaki başarılarına yansıyan önemli özellikleri arasında yer almaktadır. Futbolcu, antrenör ve spor yöneticisi olarak farklı düzeylerde görev almasına rağmen, sade yaşam tarzını eşitlikçi ve kuralcı tutumlarıyla desteklemiştir. 1980-81 sezonunda Trabzonspor'un antrenörüken elde ettiği başarılar spor camiası tarafından takdir edilmiş; aynı dönemde millî takım antrenörlüğüne getirilmesi ise bu başarının ulusal düzeyde de karşılık bulduğunu göstermiştir. Bu görevlendirme, Sümer'in mütevazı duruşunu değiştirmemiş; kendisine yöneltilen yoğun ilgiye rağmen mesafeli tavrını korumuştur. Basının yoğun ilgisi karşısında da profesyonel sınırları gözetmiş, basın mensuplarını aracına almamış ve hiçbir kişiye ayrıcalık tanımamıştır. Bu prensipli davranış, zaman zaman eleştirilerin odağı hâline gelmiş olsa da Sümer, aynı disiplin ve kuralcılığı hem sporcularına hem de kendisine uygulamaya devam etmiştir. Dakikliğiyle tanınan Sümer, kamplarda yemek saatine geç kaldığında dahi kendisine ceza vermekten kaçınmamış, böylece ilke ve davranış tutarlılığını kararlılıkla sürdürmüştür (Kulaçoğlu, 2004). Bu tutumlar, sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, bireylerin toplumsal etkileşimlerde benliklerini belirli normlara uygun biçimde kurgulayarak sunmalarının, sosyal düzenin sürdürülmesinde temel bir işlev gördüğü söylenebilir (Goffman, 1949, 6-7). Bu perspektiften bakıldığında, Sümer'in teknik direktörlük döneminde kamuoyu, sporcular ve yöneticilerle ilişkilerinde sergilediği tutarlı, disiplinli ve güven veren duruşun, onun profesyonel kimliğini korumaya yönelik bilinçli bir izlenim yönetimi pratiği olduğu değerlendirilebilir (Yarar, 2011, 125). Kişilik özelliklerini bireyin kalıcı eğilimleri olarak ele alan özellik kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, Sümer'in mütevazılık, sorumluluk, disiplin ve dürüstlük gibi nitelikleri, mesleki performansına doğrudan yansıyan temel kişilik boyutları olarak görülebilir (Allport, 1961). Farklı düzeylerde görevler üstlenmesine rağmen sade yaşam tarzını eşitlikçi, kuralcı ve tutarlı davranış biçimleriyle desteklemesi, kişilik özelliklerinin durumsal değişkenliklere rağmen sürekliliğini koruduğunu göstermektedir. Sosyal öğrenme ve sosyolojik kişilik kuramları açısından bakıldığında, Sümer'in davranışlarının büyük ölçüde içselleştirilmiş normlara ve rol beklentilerine dayandığı görülmektedir (Bandura, 1977, 192-193). 1980-81 sezonunda Trabzonspor antrenörü olarak elde ettiği başarıların ardından millî takımın başına getirilmesi, onun teknik becerilerinin yanı sıra disiplinli, öngörülebilir ve güven veren kişilik yapısının kurumlar tarafından tanındığını göstermektedir. Ancak bu yükseliş, Sümer'in kamusal kimliğini teatral biçimde yeniden kurgulamasına yol açmamış; aksine Goffman'ın “benlik sunumu” yaklaşımıyla uyumlu biçimde, profesyonel sahnede kontrollü, mesafeli ve rolüne uygun bir tutum sergilemeye devam etmiştir (Goffman, 1949, 6-7). Basının yoğun ilgisine rağmen prensiplerinden ödün vermemesi (basın mensuplarını aracına almaması veya hiçbir kişiye ayrıcalık tanımaması) onun kuralcı benlik yapısının ve ilkesel duruşunun dışa yansımalarıdır. Bu tutum yer yer eleştirilere konu olsa da Sümer, kişisel ve mesleki rolleri arasında tutarlı bir sınır çizerek davranışsal bütünlüğünü korumuştur. Dakikliğiyle tanınması ve kamp programlarında yemek saatine geç kaldığında kendisine dahi ceza uygulaması, kişilik kuramlarında “öz düzenleme” ve “davranışsal tutarlılık” olarak tanımlanan özelliklerin tipik örnekleri arasında değerlendirilebilir (Walter, 2004).

Sert görünüşüne rağmen merhametli bir tavır sergilemektedir. Türk futbolunun önemli antrenörlerinden olan Yılmaz Vural, Sümer'in katı disiplin ve sert mizacının altında son derece merhametli bir tavır taşıdığını şu cümleleri ile ifade etmiştir: “Özkan Hoca'nın sert bir görünüşe sahip olduğuna bakmayın. O, son derece yumuşak bir yüreğe sahiptir. Ben, onun eseriyim. Benim yetişmemde çok emeği var. Bana bu konuda tanıdığı şans çok iyi kullandım. Zira o yıllarda bunu başarmak çok güçtü. Onunla ilgili çok anılarım vardır. Bir keresinde antrenmana iki dakika geç katıldık ve kendimize ceza kestik. Meğer Özkan Hoca, bunu kasıtlı olarak, futbolculara örnek olsun diye yapmış” (Taka Gazetesi, 2020). Dışarıdan bakıldığında sert, otoriter ve disiplinli bir izlenim veren Sümer'in, yakın ilişkilerde merhametli, destekleyici ve eğitici bir yön taşıdığı anlaşılmaktadır. Kişilik psikolojisinde bu durum, bireyin “görünür özellikleri” ile “temel eğilimleri” arasındaki ayrımı vurgulayan özellik kuramıyla uyumludur; Sümer'in sert dış görünüşü, altta yatan yüksek vicdanlılık ve yardımseverlikle bütünleşmektedir (McCrae ve Costa, 1999). Vural'ın “Ben onun eseriyim” sözleri, Sümer'in antrenörlük rolünü bir karakter

şekillendirme süreci olarak gördüğünü ve sosyal öğrenme kuramında tanımlanan model alma mekanizmalarının etkin biçimde işlediğini göstermektedir (Tatlıoğlu, 2014). Sosyolojik açıdan bakıldığında ise Sümer'in davranışları, Goffman'ın benlik sunumu yaklaşımıyla açıklanabilir. Antrenmana geç kalındığında uygulanan öz-ceza, Sümer'in "ön sahne"de (topluluk önünde) disiplin normlarını sembolik bir performans aracılığıyla görünür kılma stratejisidir (Goffman, 1949, 5). Bu eylem, yalnızca bir disiplin uygulaması değil; aynı zamanda takım içinde normatif düzeni pekiştiren bir "rol modelleme" pratiğidir. Dolayısıyla Sümer'in liderlik tarzı, kişisel özelliklerin (disiplin, sorumluluk, merhamet) toplumsal rollerle bütünleştiği, hem psikolojik hem de sosyolojik düzlemde açıklanabilir bir yapı sunmaktadır.

Sümer'in başarısında fedakâr ve vefalı kişiliği önemli bir yere sahiptir. Türk futbolu söz konusu olduğunda kendi çıkarlarını görmezden gelerek, gerekli pozisyonlarda görev yapmıştır. Trabzonspor'da oluşan yönetim boşluğunu gidermede kulüp başkanlığı rolünü kabul ederek futbolun devamlılığına ve gelişimine katkı sağlamıştır. Ayrıca milli takıma antrenör olurken de bir maddi karşılık beklememiştir. O bu durumu "Millî görevde paranın hesabı yapılmaz" sözleri ile açıklamıştır. Sümer'in fedakâr ve vefalı kişilik yapısı, onun futbol alanındaki başarılarını belirleyen temel unsurlardan biridir. Kendisini merkeze almadan, kolektif yararı önceleyen bu tutum, kişilik kuramlarında "özgecilik" ve "sorumluluk" boyutlarıyla ilişkilendirilen yüksek vicdanlılık eğilimine işaret etmektedir (McCrae ve Costa, 1999). Trabzonspor'daki yönetim boşluğu sırasında kulüp başkanlığı görevini kabul etmesi ve millî takım antrenörlüğünü maddi beklenti olmaksızın üstlenmesi, Sümer'in kişisel çıkarlarından ziyade kurumsal sürekliliği ve futbolun toplumsal değerini önceleyen bir liderlik anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, sosyolojik liderlik literatüründe "hizmetkâr liderlik" olarak tanımlanan, bireysel faydanın değil topluluk yararının merkeze alındığı bir modelle örtüşmektedir (Fındıkçı, 2009, 378). Sümer'in "Millî görevde paranın hesabı yapılmaz" ifadesi, Goffman'ın benlik sunumu çerçevesinde değerlendirildiğinde, onun kamusal rol beklentileriyle tutarlı bir etik duruş sergilediğini göstermekte; böylece hem toplumsal meşruiyet hem de kişisel ilke bütünlüğü arasındaki uyumu görünür kılmaktadır (Goffman, 1949). Bu yönüyle Sümer'in fedakârlığı, hem kişilik özelliklerinin hem de spor kurumunun normatif değerlerini içselleştirmiş bir liderlik biçiminin yansımasıdır.

Sümer'in yenilikçi anlayışı ve zekası onun Türk futboluna özgü "şok pres" kavramının oluşmasına katkı sağlamıştır. Sümer'in futbola kazandırdığı "şok pres" anlayışı, yüksek bilişsel kapasite ve yaratıcı düşünmenin sportif alanı dönüştürme potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu durum, spor alanında sahip olduğu sezgisel ve stratejik yetkinlikler aracılığıyla oyunun yerleşik yapısını dönüştürebildiğini vurgulayan yaklaşımla örtüşmektedir. Onun zekâsını Trabzonspor'a şampiyonluklar yaşatan yakın arkadaşı Ahmet Suat Özyazıcı şu cümlelerle ifade etmiştir: "Özkan, çok zeki, akıllıdır. Cin gibidir. Bazen bir şey bilmiyormuş gibi davranmasına itibar etmeyin, saf değildir. Çok çalışkan biridir..." (Bourdieu, 1998). Bu özellikler, Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı kapsamında özellikle kişilerarası ve mantıksal zekâ alanlarıyla ilişkilendirilebilir (Altan, 2011, 54). Ayrıca sahip olduğu zekâsı onun nüktedan yeteneğine de yansımıştır. Hazır cevaplı oluşuyla insanları hem güldüren hem ağlatan ve düşüncelerini sağlayan Türk futbolunun Nasrettin hocası olarak kabul gören Sümer'in (Taka Gazetesi, 2020), bu kimliğine ilişkin kızı Elif şu açıklamayı yapmıştır: "...O zamanlar Trabzon'da sokaklarda yaşayan "İzzet" adında birisi varmış. Bir gün sokakta yürürken babama laf atmış. Babam da durur mu hiç? "Burada belediyeçilik ne kadar da ilerlemiş, konuşan çöp tenekesi bile yapmışlar" (Öksüz, 2018, 110). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Sümer, açıklık ve dışadönüklük düzeyi yüksek, özdenetimi güçlü bir kişilik yapısının sportif yaratıcılık ve liderlik üzerinde belirleyici rol oynadığını ortaya koyan bütüncül bir örnek sunmaktadır.

Yenilikçi kimliği ile devrimci ruhu hep ön planda olan, kendisini sürekli yenileyen, inandığı yoldan kimsenin onu döndüremediği mücadeleci bir ruha sahip bir teknik adam olarak bilinmiştir (Taka Gazetesi, 2020). Ön yargılı olmanın antrenöre çok şey kaybettireceğine inanan, ön yargıyı "katil bir düşünce" diye nitelendirerek doğru bilgiye önem veren bilge bir insan; güvenilir bir antrenördür. Ön yargıyı reddeden ve doğru bilgiye vurgu yapan yaklaşımı, Weber'in değer-rasyonel eylem kavramı çerçevesinde, bireysel değerlerin sportif pratikleri yönlendirmesi olarak okunabilir. Antrenörlükte güvenilir ve dürüst olmaya

vurgu yapmıştır. Bunu da “adil olmayan antrenör güvenilir olamaz” diyerek, adaletli olmanın önemini ortaya koyarak göstermiştir (Hürriyet, 2002). Sümer'in kızı Cansev babasının kişiliğini *“Her insan babasıyla övünmek ister. Ben de babamın en çok örnek alarak övündüğüm özelliği başarılı bir insan olmasından ziyade dürüstlüğüdür. Aile hayatında da sosyal yaşantısında da hep dürüst olmuştur. Biz bir insanın onurlu ve ilkelerine bağlı olması gereğini babamızdan öğrendik. Bunlar insan olabilmenin en önemli özellikleridir”* (Öksüz, 2018) şeklinde dürüstlüğe vurguda bulunmuştur. Beş Faktör Kişilik Modeli kapsamında yüksek sorumluluk ve açıklık düzeyleriyle, özdenetimi güçlü ve ilkelere bağlı bir kişilik yapısını temsil etmekte; bu özellikler onun güvene dayalı ve sürdürülebilir bir liderlik profili oluşturması ile ilişkilendirilebilmektedir (Tatlıoğlu, 2014).

Sümer, antrenörlükte pedagojik yönün iyi olmasının gerekliliğini *“İyi bir tohumun doğru zamanda, doğru yerde, doğru toprağa ekilerek, doğru bir bakımla beraber kaliteli ürünü vereceği”* açıklamasıyla başarının doğru uygulama, zaman ve yönlendirmelerle oluşabilecek bir süreç olduğunu belirtmiştir. Ona göre, *“Antrenör, ben anlatıyorum, futbolcu anlamıyor şeklindeki mazetlere sığınmamalıdır”* (Hürriyet, 2002). Bu özelliklerin farkında olup bunları uygulamaya da yansıtmaya çaba göstermiştir. *“Anlatıyorum, futbolcu anlamıyor”* söylemini reddetmesi ise öğrenme sorumluluğunu üstlenen, etkileşimci bir antrenör modelini ortaya koymaktadır. Kişilik kuramları açısından değerlendirildiğinde Sümer; yüksek sorumluluk, açıklık ve özdenetim düzeyiyle, pedagojik farkındalığı uygulamaya dönüştürebilen, gelişim odaklı ve rehberlik temelli bir liderlik sergilediği söylenebilir.

Sümer'in kişiliği ile başarısı arasındaki ilişki dikkate alındığında onun araştıran, sorgulayan, eleştirel yönünün yanı sıra iyi bir düşünür olduğu söylenebilir. Sümer'e yönelik yazılan kitaplarda kişiliğinin yansıması olarak nitelendirilebilecek başlıklar dikkat çekmektedir. “Kendini arayan adam” ve “Kendini yaratan adam: Özkan Sümer” başlıkları aslında Sümer'in yaşam felsefesini ortaya koymaktadır. Sümer'in kendini bulma, varlığını anlamlandırma arayışı yaptığı işin özüne inmesine, futbolu her yönüyle ele almasına böylece başarının gelmesine ortam hazırladığı söylenebilir.

Sümer'in Aile Kökeni, Çocukluk ve Futbola Yönelişi

1940 yılında Trabzon'un Maçka ilçesinde, üç kardeşin ortancası olarak dünyaya gelen Sümer, Hacıbrahimoğulları sülalesine mensuptur. Geniş bir aile yapısına sahip olan Sümer'in dedesi, Cumhuriyet döneminde Maçka'da tahsildarlık görevinde bulunmuş; babası Osman Nuri Sümer ise kereste ticaretiyle uğraşmıştır. Osman Nuri Bey de üç kardeşten biridir. Sümer'in anne tarafından kökeni ise Maçka'nın köklü ailelerinden Bayraktarlar sülalesine dayanmaktadır (Öksüz, 2018, 27).

Maddi yetersizlikten futbol topu bulmanın zor olduğu yıllarda Sümer, küçük yaşta futbolla tanışmış ve Trabzon'da Hacı Kasım Mahallesinde kâğıt parçaları ve bezlerden yapılmış toplarla arkadaşlarıyla futbol oynamayı sürdürmüştür. O dönemde futbola olan ilgisi ve sevgisi biletsiz olarak stadyuma girip, futbol maçlarını izlemesine sebep olmuştur (Sözcü, 2015). Futbola küçük yaşta başlaması, ailesinin ekonomik sıkıntıları, hem sporcu hem de çalışmak zorunda olması dolayısıyla zaman yönetimi problemi, eğitim imkânlarının sınırlı olması ve futbola olan sevgisi gibi sebepler eğitim hayatını nispeten etkilemiştir. Öğrenim hayatı ortaokula kadar sürmüştür (Çakır vd., 2021).

Ortaokuldayken futbol ile tanışan Sümer, İdmanocağı genç takımında kaleci olarak görev yaparken kendinden yaşça büyük olan ağabeylerinin attıkları şutları kurtarmakta zorluk yaşamıştır. Buna rağmen, futbola olan bağlılığından kaynaklı olarak, çekilen şutları kurtarma esnasında canı acımasına rağmen futbol oynayabilmek için sevmediği kaleciliği yapmak durumunda kalmıştır (Öksüz, 2018, 28). Sümer'in bireysel futbol kariyerinde rıza dışı gelişen bu kalecilik deneyimi, Trabzon futbol kültüründe bir ekol aktarımına zemin hazırlamış ve benzer bir morfolojik/kariyer kaderi usta-çırak ilişkisi bağlamında sonraki nesle de sirayet etmiştir. Benzer durum yıllar sonra Sümer'in öğrencisi olan Şenol Güneş'te de tezahür etmiştir. Her ikisi de kalecilik pozisyonunu sevmemiş olsalar da sahip oldukları atletik yapıları ve vücut kompozisyonları bu mevki için uygun şartları oluşturmuştur (Öksüz, 2002).

Futbol, Sümer'in yaşantısında her zaman ayrıcalık olmuştur. Öyle ki vatani görevini yerine getirdikten sonra bile futbol içerisinde yer almayı sürdürmüştür. Ayrıca özel hayatı ile futbol hayatını dengede tutmaya

çalışmıştır. Yirmi altı yaşında amcasının kızı Kamer Hanım ile evlenmiş, bu evlilikten Cansev, Alev ve Elif adlarında üç kız çocuğu dünyaya gelmiştir.

Amatör Futbolculuğu

Sümer, futbol hayatına on beş yaşında İdmanocağı genç takımında başlamıştır (Taka Gazetesi, 2020). Bu kulübe kabul edilmesinde sahip olduğu atletik yetenekler ön planda yer almıştır. Dönem arkadaşları genel olarak iyi eğitim almış ve yüksek kültürel sermayeye sahip kişilerden oluşurken, Sümer eğitim hayatını yarıda bırakmak durumunda kalmıştır. Buna karşın, sahip olduğu futbol yeteneği onun genç takımın defans hattında kalıcı bir yer edinmesini sağlamıştır (Öksüz, 2018: 28). Eğitimi erken yaşta sonlandırmasına rağmen, bireysel çabalarıyla kendisini kültürel açıdan geliştirdiği görülmektedir. Nitekim dönemin Galatasaray yöneticilerinden Ergün Gürsoy, Sümer'in entelektüel yönünü; *"O, hep ileriye giden, iyi bir eğitim almamasına rağmen iyi eğitim alanlardan daha çok kültüre sahip, daima kitap okuyan, mesleğiyle alakalı sorun çözen bir karaktere sahipti"* sözleriyle doğrulamaktadır (Çakır vd., 2021).

İdmanocağı formasıyla çıktığı ilk deplasman karşılaşması mağlubiyetle sonuçlansa da, bu ilk seyahat Sümer'in futbol yolculuğundan büyük bir keyif almasını engellememiştir. Onun için futbol, skordan bağımsız olarak erken yaşlarda başlayan derin bir tutkuya dönüşmüştür. Ancak alt sosyo-kültürel katmanlardan gelen çocukların erken yaşta edindikleri bu futbol sevgisi, sıklıkla ailevi bariyerlerle karşılaşmaktadır. Nitekim literatürde Cruyff, Maradona (Kaplan, 2020), Leter (Kılıç, 2021) ve Muhammed Ali (Durham, 2017: 69) gibi efsane sporcuların kariyer başlangıçlarında da görüldüğü üzere; dezavantajlı arka plana sahip aileler (özellikle anneler), sporu "garanti bir meslek" veya ekonomik bir güvence olarak görmedikleri için çocuklarının katılımına karşı çıkmışlardır. Benzer bir sosyo-ekonomik direnç ve destek eksikliği, kariyerinin başında Sümer için de belirleyici bir unsur olmuştur. O dönem Yolspor'da futbol oynayanların "Karayollarında" işçi statüsünde çalışmakta olmaları, Sümer'in Yolspor'da futbol oynamasına sebep olmuştur. Böylece elde ettiği maddi kazanç annesinin futbol oynamasına yönelik katı tutumunun da yumuşamasına sebep olmuştur. Aynı zamanda askerlik vazifesini yerine getirmiş olması, futboldaki engelleri aşmasını sağlamıştır. Askerlik sonrasında annesinin çocuğunun evlenmesine yönelik beklentileri, Sümer tarafından bir süre karşılıksız kalmıştır. Askerlik sonrasında Yolspor kulübünde futbol kariyerini sürdürmüş, sonra İdmanocağı'nda bir yıl futbol oynadıktan sonra, çok yakın arkadaşı Özyazıcı'nın aksine (Öksüz, 2012, 54) Trabzon dışında futbol kariyerine devam etmiştir (Al, 2020, 46). O sıralarda taraftar grubu maden işçilerinden meydana gelen ve çok güçlü bir ekonomik yapısı olan Zonguldak Kömürspor, Türkiye'nin değişik bölgelerinden kaliteli sporcuları bünyesine alıyor, yöresel ve milli turnuvalarda isminden çokça bahsettiriyordu. Kulüp, 1965-66 sezonunda Sümer'e cazip bir transfer teklifinde bulunmuştur. Yolspor'a olan transferindeki gibi Zonguldak Kömürspor'daki iş imkânı başta annesi olmak üzere cazip gelmiştir. Sümer hem Zonguldak Kömür İşletmelerinde çalışacak hem de Kömürspor'da uzman işçi kadrosu da top oynayacaktı (Çakır vd., 2021). Ayrıca Gündüz Tekin Onay da bu tercihte etkili olmuştur. Yaşı gençken doğduğu ilden ayrılarak gurbette fut-bol oynaması, Gündüz Tekin Onay (antrenör) ile tanışması, futbol dünyasında çok erken yer almasını sağlamıştır. Sümer, futbol oynadığı Zonguldak Kömürspor'un adını Zonguldakspor'a çevirerek futbol zekâsını da göstermiştir (Al, 2021).

Kömürspor'da farklı iş imkânlarını deneyimleme fırsatı elde etmiştir. Buradayken, Sancak gazetesinde spor yazarı olarak göreve başlamış, bu ilk gazetecilik deneyiminin ardından gazetenin spor sorumluluğu görevini üstlenmiştir (Öksüz, 2018). Ancak Karabük'te istediği ortamı bulamayan Sümer, verimli olmayan mutsuz bir sezondan sonra eski kulübü olan Trabzon'daki İdmanocağı spor kulübüne geri dönmüştür (Al, 2021). Bu dönüş sürecinde Sümer, bir yandan İdmanocağı Spor Kulübü bünyesinde futbol faaliyetlerini sürdürürken, diğer yandan Trabzon Sebze ve Meyve Hali'nde tahakkuk memuru olarak görev yapmıştır. İdmanocağı'nın Trabzonspor çatısı altında birleşmesiyle birlikte, bordo-mavili renklerle yeniden yapılandırılan Trabzonspor kadrosuna dâhil olmuştur. Kulübün ilk teknik direktörü Halil Özyazıcı tarafından savunma ağırlıklı "durdurucu" rolüyle görevlendirilen Sümer, bu pozisyonda takımın oyun kurgusunda önemli bir işlev üstlenmiş ve kısa sürede kilit oyuncular arasında yer almıştır. Trabzonspor

formasıyla üç sezon mücadele eden Sümer, bu sürecin ardından aktif futbolculuk kariyerini sonlandırmıştır (Öksüz, 2018).

Profesyonel Futbolculuğu

Özkan Sümer, profesyonel futbol kariyerine 1960'lı yılların ilk yarısında Trabzon'daki amatör futbol organizasyonlarında başlamıştır. Kariyerinin ilk basamaklarında Trabzon İdmanocağı altyapısında yetişen Sümer, daha sonra Yolspor forması altında bir savunma oyuncusu olarak dikkat çekmiştir. Türkiye'de profesyonel futbolun geleneksel ve kurumsal yapısının yeni gelişmeye başladığı bu dönemde, Anadolu kökenli futbolcuların profesyonel liglerde varlık göstermesi oldukça sınırlıdır. Bu doğrultuda Sümer'in profesyonel futbol ekosistemine dahil oluşu, Karadeniz bölgesindeki futbol kültürünün gelişimi ve kurumsallaşması açısından öncü bir örnek teşkil etmektedir (Fişek, 1985).

Sümer, profesyonel oyunculuk kariyeri boyunca sırasıyla Karabükspor, Zonguldak Kömürspor ve Akçaabat Sebatspor kulüplerinde forma giymiştir. Ancak onun kariyerindeki en kırılma noktası, 1967 yılında kurulan Trabzonspor Kulübü'ne transferidir. Kulübün kuruluş evresinde savunma hattının merkezinde görev alan Sümer, kısa sürede takım kaptanlığına yükselmiştir. Bu durum, onun yalnızca teknik ve taktik kapasitesini değil, aynı zamanda saha içi liderlik özelliklerini de somutlaştırmaktadır (Anadolu Ajansı, 2024).

1960'lı ve 1970'li yıllarda Türk futbolunda İstanbul merkezli (hegemonik) bir yapı egemendir. Bu dönemde Trabzonspor'un lig basamaklarını hızla tırmanarak gösterdiği yükseliş, Anadolu futbolu açısından tarihi bir paradigma değişimini beraberinde getirmiştir. Sümer'in bu kritik süreçte Trabzonspor'da oynaması, onu sadece profesyonel bir sporcu yapmamış, aynı zamanda Anadolu futbol hareketinin kurucu figürlerinden biri konumuna taşımıştır. Onun mücadeleye dayalı futbol zihniyeti ve disiplinli savunma anlayışı, Karadeniz bölgesinin futbol kimliğiyle özdeşleşmiştir (Kozanoğlu, 1996).

1970'li yıllarda Türk futbolunda yaşanan bu yapısal evrilme, Anadolu kulüplerinin yükselişiyle birlikte yeni bir sportif kimliğin doğmasına zemin hazırlamıştır. Trabzonspor'un rekabetçi bir hüviyet kazanması, futbolcuların yalnızca saha içi performanslarıyla değil, temsil ettikleri bölgesel ve kültürel değerlerle de kamusal alanda öne çıkmalarına vesile olmuştur. Bu bağlamda Sümer'in mücadelecilik futbol karakteri; Karadeniz insanına atfedilen çalışkanlık, direnç ve azim gibi sosyo-kültürel özelliklerle bağdaştırılmış, bu durum oyuncunun taraftar nezdindeki sembolik ve kültürel değerini pekiştirmiştir (Doğan, 2008).

Fiziksel gücü ve sert savunma doktriniyle tanınan bir defans oyuncusu olan Sümer (Kılıçgil, 1998), aktif futbolculuk kariyerinin son döneminde Akçaabat Sebatspor'da görev yapmıştır. Burada futbolculuğunun yanı sıra teknik sorumluluk üstlenmesi, onun oyunculuktan antrenörlüğe geçişindeki ilk kurumsal deneyimi olarak değerlendirilmektedir. Profesyonel futbolculuk yıllarında edindiği saha tecrübesi, oyun bilgisi ve takım organizasyonu yeteneği, sonraki yıllarda inşa edeceği teknik direktörlük kariyerinin metodolojik temelini oluşturmuştur. Özellikle genç yeteneklerin keşfi, gelişimi ve taktik disipline verdiği önem, onun futbolculuktan teknik direktörlüğe geçişini kolaylaştıran temel dinamikler arasında gösterilmektedir (Tunç, 2010).

Antrenörlüğü, Trabzonspor Yılları ve Başarıları

Sümer'in planlı ve programlı çalışma anlayışı ile disiplinli ve ilkelere dayalı tutumu, antrenörlük yaptığı kulüplerde bazı sporcularla zaman zaman gerilimler yaşanmasına yol açmıştır. Bu özellikleri, kulüp bünyesinde farklı görevler üstlenmesini mümkün kılarken, aynı zamanda uygulamada çeşitli sorunların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Nitekim Sebat Gençlik'in (Akçaabat Sebatspor) dönemin başkanı Kazım Kolot'un ısrarı üzerine Sümer, kulübe oyuncu, takım kaptanı ve antrenör yardımcısı sıfatlarıyla katılmıştır. Sebat Gençlik'te kısa bir süre yürüttüğü antrenör yardımcılığı görevinin ardından takımın teknik sorumluluğuna getirilmiş; ancak görev süresi boyunca uygulamaya koyduğu katı disiplin kuralları ve idmanlara dahil etmediği bazı futbolcularla yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle bu görevine son verilmiştir (Öksüz, 2018).

Antrenörlük sürecinde çeşitli sorunlar yaşadığı bir dönemde amatör antrenörlük kurslarının açılması, Sümer'in mesleki yöneliminde önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Zonguldak Kömürspor'dan arkadaşı ve Türkiye Futbol Federasyonu Eğitim Dairesi Başkanlığı görevini yürüten Gündüz Tekin Onay'ın, antrenörlük yapması yönündeki ısrarlı teşvikleri doğrultusunda bu kurslara katılan Sümer, antrenörlük belgesini alarak mesleki yeterliliğini resmî olarak kazanmıştır. Futbolculuk kariyerinin ardından belgeli amatör futbol antrenörü olarak spor yaşamında yeni bir döneme giren Sümer, aynı zamanda Trabzon Fahri Bölge Antrenörlüğü görevini üstlenmiştir. Bu süreçte, 1971 yılında Yolspor Kulübü Başkanı Osman Saka ile birlikte Türkiye'de Gençler Ligi'nin başlatılmasına öncülük etmiş ve Trabzon'da Amatör Lig'in oluşumuna önemli katkılar sunmuştur. Bununla birlikte, Trabzonspor bünyesinde altyapı yapılanmasının kurulması ve etkin bir şekilde faaliyete geçirilmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir (Trabzonspor, 2020).

Sümer, 1973-1976 sezonları arasında Trabzonspor bünyesinde altyapıdan sorumlu antrenörlük görevini yürütmüş; bu süreçte aynı zamanda Ahmet Suat Özyazıcı'nın yardımcı antrenörü olarak görev almıştır. Sümer'in Özyazıcı ile birlikte çalıştığı bu dönem, Trabzonspor'un Anadolu kökenli bir spor kulübü olarak sportif yükselişini hızlandırdığı ve altyapı temelli oyuncu yetiştirme anlayışının kurumsallaştığı bir evreye karşılık gelmektedir. Söz konusu yıllar, genç futbolcuların sistematik biçimde geliştirilerek A takıma kazandırılmasına olanak sağlamış; böylece kulübün sürdürülebilir başarı modelinin oluşumuna önemli katkılar sunmuştur (Anadolu Ajansı, 2020).

Trabzonspor açısından futbol tarihinde bir dönüm noktası niteliği taşıyan ve Anadolu kökenli bir kulübün Türkiye 1. Lig şampiyonluğuna ulaşmasının zeminini hazırlayan süreç, 1975-1976 sezonunda şekillenmiştir. Söz konusu sezona takımın teknik direktörlüğüne Şükrü Ersoy getirilerek başlanmış; ancak Ersoy'un sezonun on üçüncü haftasında görevinden ayrılması üzerine teknik sorumluluk Ahmet Suat Özyazıcı'ya devredilmiştir. Bu değişim, Trabzonspor'un sportif başarısında belirleyici olacak yeni bir dönemin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir (Sonnokta, 2017).

Trabzonspor'un şampiyonluk yıllarında Ahmet Suat Özyazıcı ile Sümer bu takıma antrenör olarak önemli katkılarda bulunmuştur. Özyazıcı ve Sümer takımı antrenörsüz bırakmamışlardır (Öksüz, 2012, 94). 1978-1979 sezonunun tamamlanmasının ardından Ahmet Suat Özyazıcı'nın Trabzonspor'daki teknik direktörlük görevinden ayrılmasıyla birlikte, teknik sorumluluk Sümer'e teklif edilmiştir. Sümer, dört millî oyuncunun takımdan ayrıldığı, kamuoyunda kulübün sportif geleceğine ilişkin karamsar bir söylemin hâkim olduğu ve Trabzonspor'un yeniden şampiyonluk yarışına dâhil olamayacağı yönünde bir algının olduğu bir dönemde profesyonel teknik direktörlük kariyerine adım atarak bu görevi kabul etmiştir. Bu tercih, yalnızca bireysel bir kariyer başlangıcını değil, aynı zamanda kulübün yeniden yapılanma sürecinde kritik bir eşik aşamasını da ifade etmektedir (Çakır vd., 2021, 59).

Sümer, ligdeki ilk maçında Bolu'da olumsuz hava koşullarında ve bozuk bir sahada Boluspor'la 0-0 berabere kalarak lige iyi bir başlangıç yapamamıştır (Öksüz, 2018, 40). Altyapıdan sağlanan yapısal destekle birlikte takım kısa sürede toparlanma sürecine girmiş; sezonun 25. haftasına gelindiğinde Trabzonspor, toplam 2.250 dakika boyunca mağlubiyet yüzü görmemiştir. Ligin ikinci yarısında on karşılaşmayı deplasmanda oynamasına karşın, sezonu 13 galibiyet, 16 beraberlik ve yalnızca 1 mağlubiyetle tamamlamıştır. Bu performans sonucunda Trabzonspor, önemli zorluklar içeren bir sezonu lig şampiyonu olarak ve Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı kazanarak tamamlamış; Sümer ise ilk profesyonel antrenörlük deneyiminde kayda değer bir başarı elde etmiştir (Trabzonspor, 2016).

Trabzonspor'daki ikinci sezonuna yönelik yeni dönem transfer planlaması sürecinde, transfer edilmesi konusunda görüşmelere başlanarak mutabakata varılan bazı futbolcuların kadroya dâhil edilmesine ilişkin önerilerinin yönetim kurulu tarafından kabul edilmemesi üzerine Sümer, teknik direktörlük görevinden istifa etmiştir. Bu gelişmenin ardından takımın teknik sorumluluğu yeniden Ahmet Suat Özyazıcı'ya verilmiştir. Daha sonraki süreçte ise kulüp başkanı Süha Akçay'ın, "hiç olmazsa altyapının başına geçmesi" yönündeki ısrarlı çağrılar doğrultusunda Sümer, güçlü bir aidiyet ve duygusal bağ hissettiği Trabzonspor altyapısında antrenörlük görevini sürdürmüştür (Öksüz, 2018, 42-43). Trabzonspor'un sportif başarısının

sürdürülebilmesi amacıyla hem Sümer hem de Özyazıcı, yaşadıkları kişisel kırılganlık ve hayal kırıklıklarını geri planda tutarak, kulübün ihtiyaç duyduğu her dönemde teknik sorumluluk üstlenme konusunda yüksek bir özveri göstermişlerdir (Yılmaz ve Güven, 2016). Bir yıl sonra Ahmet Suat Özyazıcı'nın yönetimle anlaşmazlığa düştüğü bir konuda uzlaşamaması üzerine Sümer, yeniden Trabzonspor antrenörlüğüne getirilmiş, hiç transfer yapmadan sadece alt yapı desteğiyle “şok pres” ya da “baskın futbol” diye geliştirip Türk futbol tarihine kazandırdığı bir sistemi uygulamaya koymuştur. Süratli atak ve çıkışlar, oyunu iyi kurgulama netice-sinde ligde önemli başarı yakalamış ve ilk yarıda iki puanlı sistemde 15 maçta 25 puan toplamayı başarmıştır. Bu sırada lig bütün hızıyla devam ederken, A Milli Takımın da teknik direktörlüğüne getirilen Sümer hem A Milli Takım hem de Trabzonspor'u çalıştırmak durumunda kalmıştır (Öksüz, 2018, 43-44).

Sümer antrenörlüğünde milli takımın -12 derecede oynadığı Çekoslovakya maçı 2-0 kaybedilmiştir. Antrenör olarak yerinde kararlar vermesine ve takımın umut ve gelecek vadeden oyun ortaya koyması Sümer'in eleştirilmesine ve istifa etmeye zorlanmasına engel olamamıştır. Ayrıca 1981 yılında “ateşten bir gömlek giyiyorum” diyerek çıktığı Galler'e milli takımımızın 1-0 yenilmesi onun istifasını hızlandırmıştır (Kulak, 2014). Sümer'in bu maçta kadroya Trabzonspor'dan beş oyuncu dahil etmesi basın tarafından eleştirilmesine neden olmuştur (Öksüz, 2018, 45).

Türkiye'de 1980 yılında yapılan darbe sonrası toplumsal, kültürel ve siyasal alanlardaki yeni yapılanma süreçleri, futbolun idari ve sosyal boyutlarını da etkilemiştir. Bu devirde bordo-mavililerin gerek Anadolu futbolundaki yükselişi gerekse merkezi İstanbul'da bulunan spor basınıyla yaşadığı gerilim futbol camiasında bariz bir kutuplaşmaya da sebep olmuştur (Kulaçoğlu, 2022). Bu atmosfer içerisinde Trabzonspor'un başarılı antrenörü Sümer'in, A Milli Takımın başına getirilmesi hem sportif hem de politik bir tercih olarak algılanmış ve onun “ateşten bir gömlek” giydiği şeklindeki mecazi ifadelerin dönemin basın dilinde karakteristik bir söylemi durumuna gelmiştir (Kulaçoğlu, 2004), Zira 1982 yılı dünya kupası elemeleri çerçevesinde oynanan Türkiye-Galler müsabakası Sümer'in sadece sahadaki performansı sebebiyle değil, aynı zamanda kadro oluşturmadaki tercihleri ve Trabzonspor'dan beş futbolcuya maç kadrosunda yer vermesi dolayısıyla taraflı bir seçim olarak algılanıp yoğun bir şekilde eleştirilmiştir (Kulaçoğlu, 2022). Maçın 1-0 kaybedilmesi ile birlikte eleştirilerin dozu giderek artmış ve tribünlerde “Trabzon dışarı” biçiminde atılan sloganlar bölgesel futbol kimliklerinin çatışmasını belirgin hale getirmiştir (Kuzey Ekspres, 2020).

1980 sonrası Türk futbolunda etkin bir figür olarak öne çıkan Sümer, yalnızca sporcu, antrenör ve kulüp başkanı kimlikleriyle değil, aynı zamanda futbolun yönetsel ve kurumsal yapılanmalarında üstlendiği sorumluluklarla da dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği Genel Başkanlığı görevini yürüttüğü dönemde; özellikle altyapı sistemlerinin geliştirilmesi, nitelikli antrenör yetiştirilmesi ve federasyon, spor kulüpleri ile üniversiteler arasında sürdürülebilir bir iş birliği ve koordinasyon mekanizmasının oluşturulması yönünde köklü bir yapının inşasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye Futbol Federasyonu'nda Asbaşkanlık görevini de üstlenerek, sahip olduğu sportif birikimi federasyonun yönetsel karar alma süreçlerine doğrudan yansıtmış ve kurumsal işleyişte etkin bir aktör olarak yer almıştır (A Spor, 2020).

Milli takım antrenörlüğünden sonra lige odaklanan Sümer, kısa süre içerisinde Trabzonspor'u yeniden toparlayarak, ikinci yarıda 15 maçta 14 puan ve toplamda 39 puanla kendi sahasında yenilgisiz olarak ligin 28. haftasında 1980-81 futbol sezonunda Trabzonspor'u ikinci kez lig şampiyonu yapmıştır (Trabzonspor, 2020). Bu başarı onun antrenör olarak ortaya koyduğu uygulamanın niteliğini göstermesinin yanı sıra başarının tesadüfi olmadığını göstermiştir. Bu Sümer'in sahip olduğu futbol vizyonunun yansıması olarak değerlendirilmiştir. Giray Bulak'ın Sümer'in antrenörlük vasfına ilişkin şu sözleri: “*Özellikle teknik direktörlüğü sırasında saba kenarındaki taktikleri, oyuna ve oyunculara hâkimiyeti ve futbolu yönlendirmesi zekâsı ve çalışkanlığı sayesinde olmuş, bu da onun eksikliklerinin kapanmasına vesile olmuştur. Özkan Sümer, futbolda yeniliklere, gelişim ve değişimlere açık, çağın modernizasyonuna ayak uydurabilen, iş hayatı ile özel hayatını birbirinden ayrı tutmayı başarabilen bir futbol adamıdır*” (Öksüz, 2018, 254) onun antrenörlük başarısındaki özellikleri ortaya

koymaktadır. Sümer'in uygulamaya koyduğu şok presin etkisinin bu şampiyonlukta etkisine değinen dönemin futbolcularında Hasan Şengün (Dobi Hasan), Sümer'in futbol bilgisinin ve vizyonunun çok önde olduğunu futbolun ilerleyen süreçlerde çok hızlanacağını ileri sürmüş ve bu konuya ilişkin *"Bizden önce uygulatmış olduğu 'şok pres'i 1984-85 yıllarında bize de uygulatmıştı. Antrenmanlarda şok pres üzerinde titizlikle duruyor ve bizlere, 'Futbol gelecekte çok süratlenecek, sahada oynarken ne nefes alacak ne de nefes alıracak vaktiniz olacak. Şimdiden bu duruma kendinizi hazırlayın' diyordu. Günümüzde Beşiktaş'ın, dünyada ise Barcelona'nın uygulamaya çalıştığı bu sistemi biz, 30 küsur yıl öncesinden Özkan Hoca ile uygulamıştık. Zira Sümer, 1980-81 sezonunda bu sistemi uygulayarak, Trabzonspor'u şampiyon yapmıştı"* (Çakır vd., 2021, 65) açıklamalarında bulunmuştur. Bu açıklamalar Sümer'in başarısında ileri görüşlü ve öngörülü olmasının etkisinin olduğu ileri sürülmektedir.

1981–1982 sezonunda takımı kamp çalışmaları amacıyla Almanya'ya götüren Sümer, kamp dönüşünde kulüp yönetimine ilettiği bazı taleplerin karşılanmaması üzerine Trabzonspor'daki teknik direktörlük görevinden istifa etmiştir. Bu istifanın ardından, Milliyet gazetesinde yaklaşık dört ay süreyle köşe yazarlığı yaparak futbol kamuoyuna düşünsel katkı sunmuştur. Daha sonra Galatasaray Kulübü Başkanı Alp Yalman'ın teklifi doğrultusunda Galatasaray'ın teknik kadrosuna dâhil olan Sümer, bu görev süresi içerisinde kulübe Türkiye Kupası ve Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı kazandırmıştır. Galatasaray'dan ayrılmasının ardından, Türkiye'nin çeşitli 1. Lig kulüplerinden teknik direktörlük teklifleri almasına karşın, güçlü bir aidiyet ve sorumluluk bilinciyle bu teklifleri geri çevirerek Trabzonspor altyapısında görev almayı tercih etmiştir (Öksüz, 2018, 46-49). Sümer'in antrenörlük kariyerinde elde ettiği başarılar kronolojik olarak değerlendirildiğinde, 1973–1974 sezonunda Trabzonspor'un 2. Lig Kırmızı Grup Şampiyonluğu'na, yardımcı antrenör sıfatıyla önemli katkılar sunduğu görülmektedir. 1978–1979 sezonunda Trabzonspor'u Türkiye Ligi şampiyonluğuna ve Cumhurbaşkanlığı Kupası zaferine taşıyan Sümer, iki sezon sonra, 1980–1981 sezonunda kulübün yeniden Türkiye Ligi şampiyonluğunu elde etmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Farklı kulüplerde teknik sorumluluk üstlenen Sümer, 1982–1983 sezonunda Galatasaray'a Türkiye Kupası ve Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı kazandırarak başarı grafiğini sürdürmüştür. Bu sürecin devamında, 1988–1989 sezonunda Konyaspor'un 2. Lig şampiyonluğunu elde etmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra, antrenörlük görevlerinin ötesinde kulüp başkanı olarak da sorumluluk üstlenen Sümer, 2001–2002 sezonunda Trabzonspor'un Türkiye Kupası'nı kazanmasında etkin bir rol oynamıştır. Sümer, farklı dönemlerde ve çeşitli spor kulüplerinde (Trabzonspor, Galatasaray, Denizlispor, Samsunspor ve Konya Mobellaspor) üstlendiği görevlerle Türk futbolunun sportif ve kurumsal gelişimine çok yönlü katkılar sunmuştur.

Özkan Sümer'in oyun anlayışını coşkulu, fiziksel güce dayalı ve döneminin çok ötesinde bilimsel yöntemler içeren bir felsefe olarak tanımlamaktadır. Çinemre (2024) çalışmasında Sümer'in futbol anlayışını olumlu ve olumsuz olarak iki kategoriye ayırmıştır. Olumlu olarak "Baskılı ve Coşkulu Futbol" anlayışının ön planda olduğu sonucuna ulaşmıştır. Futbolcularından Metin *"Karakterine, Karadeniz'e, şehrimize uygun oyun modellerinden bir tanesi olan çok presli oyun oynatırdı"* şeklinde bu görüşünü belirtmişti. Fiziksel gücün ön planda olduğu oyun anlayışını benimsemiştir. Futbolculardan Hüseyin Çimşir *"Fiziksel tarafı güçlü, sahanın her tarafında pres yapan futbol, oyunun geçiş yönünü iyi yapan, genelde 4-2-3-1 tarzında oyun anlayışı vardı"* şeklinde fiziksel güç vurgusunda bulunurken; Yusuf Yazıcı ise, *"Kazanmak için herkesten çok koşacaksınız güçlü olmak zorundasınız derdi. Böylece fiziksel antrenmana vurgu yapardı"* şeklinde çalışma disiplini yansıttığını ifade etmiştir. Sümer'in felsefesindeki aşırı hırslı, inatçı ve yoğun baskıya dayalı tercihlerin, taktiksel zaafılara ve fiziksel dalgalanmalara yol açtığı "Acelecî Futbol" kategorisi altında eleştirilmiştir. Bu olumsuz yöne ilişkin Şenol Güneş *"Erken form yakalanırdı erken düşüş olurdu. Özkan boca da fazla müdabale ederdi. Denemeden anlayamazsın yaşayınca dersin bu yanlış ya da doğru. Özkan abinin önce baskı yapma anlayışı o günlerde yaptık biz mesela. Yanlış yaptığımız da oldu. Bindirme yaparken hatalar olabiliyordu. Zaman kayıpları oldu mu evet oldu. Bunlar yaşanacaktı."* ifadeleriyle önde baskı ve bindirme iştahının, savunmada dengesizlikler ve zaman kaybına sebep olabildiğini belirtmiştir.

Tüm bu olumlu ve olumsuz yönler bir arada değerlendirildiğinde, Çinemre'nin (2024) de ortaya koyduğu üzere Özkan Sümer'in antrenörlük felsefesi, dogmalardan uzak ve denemeye dayalı dinamik bir yapı arz etmektedir. Sahada zaman zaman taktiksel zaafılara veya erken fiziksel tükenişlere yol açan bu "acelecisi" ve tavizsiz arayışlar, aslında onun çağının çok ötesindeki vizyoner kimliğinin kaçınılmaz birer yansımasıdır. Özkan Sümer; altyapı temelli kurumsal modeli, ödün vermediği çalışma disiplini, Trabzonspor ve Galatasaray ile kazandığı kupalar ve milli takımdaki "ateşten gömlek" deneyimiyle, Türk futbolunda geleneksel yöntemlerden bilimsel ve modern antrenörlüğe geçişin en köklü mimarlarından biri olarak tarihteki yerini almıştır.

Futbolda Alt Yapıya Verdiği Önem

Türk futbolu bağlamında bazı antrenörler, sahip oldukları futbol bilgisi, teknik ve taktik donanımları ile bu bilgileri öğretim süreçlerine etkili biçimde aktarabilme yeterlilikleri nedeniyle, taraftarlar ve spor kamuoyu tarafından "futbolun profesörü" şeklinde nitelendirilmiştir (Al, 2021, 78). Türk futbolu literatüründe "futbolun profesörü" nitelemesi, yalnızca sportif başarılarla sınırlı olmayan; oyunun teorik temellerini kavrama, teknik ve taktik bilgiyi sistematik biçimde üretme ve bu bilgiyi öğretilen bir yöntemle aktarabilme yetkinliğine sahip antrenörler için kullanılmaktadır. Bu bağlamda Özkan Sümer, futbolu yalnızca saha içi bir rekabet alanı olarak değil, planlama, eğitim, organizasyon ve süreklilik gerektiren çok boyutlu bir yapı olarak ele alması nedeniyle "futbolun profesörü" olarak anılmıştır. Özellikle genç oyuncu yetiştirme süreçlerinde uyguladığı sistematik çalışma yöntemleri, teknik ve taktik öğretimi aşamalı biçimde kurgulaması ve futbolcuların oyunu "anlayarak" oynamalarını önceleyen yaklaşımı, onu döneminin birçok antrenöründen ayırmıştır. Bununla birlikte, Sümer'in futbolu rasyonel ve teorik bir zemine oturtma çabası, uygulamada son derece katı, ödün vermez ve disiplinli bir antrenörlük tarzını da beraberinde getirmiştir. Nitekim Çinemre (2024) tarafından ortaya konan bulgular incelendiğinde, Sümer'in bu metodolojik üstünlüğünün yanı sıra "hırs", "sertlik" ve "aşırı kuralcılık" gibi olumsuz sayılabilecek kişilik özelliklerine de sahip olduğu görülmektedir. Dönemin tanıkları ve öğrencileri, onun saha içindeki hırçın, kavgacı ve tavizsiz yapısına dikkat çekmiştir. Örneğin eski öğrencisi Şenol Güneş, "*Sümer'in baksızlıklara karşı 'saldırgan' sayılabilecek düzeyde korumacı ve sert bir yapıda olduğunu*" belirtirken; Hamdi ise "*bu katı ve sert tutumun oyuncular üzerinde bir çekince ve baskı unsuru*" oluşturduğunu aktarmıştır. Dolayısıyla, Sümer'in "profesör" nitelemesine zemin hazırlayan sistematik yaklaşımı, sahadaki uygulamalarda esneklikten uzak, dogmatik ve aşırı kuralcı bir otorite figürü olarak tezahür etmiştir. Bu durum onun vizyoner teorisyenliği ile pragmatik saha uygulamaları arasındaki diyalektik çelişkiyi ve eleştirel yönünü net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sümer'in futbol yaşamının şekillendiği dönemde, futbol faaliyetleri ciddi yapısal ve teknik yetersizlikler altında sürdürülmekteydi. Antrenmanların sağlıklı biçimde gerçekleştirilebileceği ekipmanlara ve standartlara uygun saha koşullarına erişim son derece sınırlıydı. Bununla birlikte, futbolcuların beslenme düzenlerinin dahi düzenli ve yeterli biçimde sağlanamadığı bu süreçte, spor bilimlerine dayalı uygulamaların futbola entegre edilmesi mümkün olamamıştır (Öksüz, 2012, 26). Böyle bir durumda Sümer, futbola olan tutkunun verdiği heyecanla futbolu bilimsel birikimleriyle ileriye taşıma çabası göstermiştir. Bu bağlamda alt yapının kurulup geliştirilmesine, Türk futbolunun örgütlenmesine, amatör futbolun geliştirilmesine katkılar sağlamıştır (TRT Spor, 2020). Malzeme eksikliği yaşamış bir futbolcu olarak, gençlerin daha kaliteli malzemelerle futbol oynaması için forma, şort ve eşofman üretebileceği bir tekstil atölyesi kurmuştur. Böylelikle üretim kâr payını minimum seviyede tutarak, süper lig takımlarına ve Milli Takım sporcularına kaliteli ürünlerle hizmet veren bir oluşum sağlamıştır (Al, 2021, 80). Sümer, Özyazıcı'nın da ileri sürdüğü ve sporculuk hayatında kalitesiz topaların oyunun kalitesi üzerindeki olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için araştırmalar yapmıştır. Sümer Almanya'ya gitmiş, orada yaptığı incelemeler neticesinde kaliteli malzemelerden yapılan futbol topları üreterek sorunu gidermeye çalışmıştır. Bu hizmet bir süre devam ettiyse de istenmeyen durumlardan kaynaklı olarak hizmette aksaklıklar yaşanmıştır (Öksüz, 2018).

Sümer, 1974 yılında futbolda altyapı çalışmalarının başlatılmasıyla birlikte, dönemin futbol pratiğine ilişkin önemli bir yapısal sorunu gündeme taşımıştır. Altyapı faaliyetlerinin uygulanmaya konulmasına karşın, bu çalışmaların hangi amaçlara hizmet ettiği ve kullanılan antrenman yöntemlerinin hangi bilimsel temellere

dayandığına ilişkin sistematik içeriklerin bulunmaması, öne çıkan temel bir sorun alanı olarak dikkat çekmiştir. Bu bilgi eksikliğini giderebilmek amacıyla Sümer, söz konusu dönemde İzmir'de düzenlenen Uluslararası Futbol Semineri'ne başvurmuş ve talebini "Bölge antrenörüyüm. İşimi daha iyi yapabilmek ve bilgi birikimimi artırabilmek için katılmam gerekiyor" ifadeleriyle gerekçelendirmiştir. Ancak bu başvuruya rağmen seminere kabul edilmemiştir. Daha sonraki süreçte Ankara'da düzenlenen bir futbol semineri kapsamında, farklı bölgelerden fahri antrenörlerin katılımı sağlanmış ve Sümer de bu eğitsel sürece dâhil olma olanağı elde etmiştir (Bayraktar, 2022). Bölgelerden sorumlu eğitim dairesi başkanı Sahir Gürkan, bölge hakemlerini öven bir konuşma ile seminere başlamıştır. Seminer bitiminde ise hakemlere söz hakkı verildiğinde, Sümer İzmir'de kendilerinin seminere kabul edilmemelerinin yanlış olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasında ülke futbolunun gelişmesi için eğitimin gerekliliğine değinmiş, bölge antrenörlerinin böyle eğitimlerinden mahrum bırakılmalarının hata olduğunu vurgulamıştır (Nazlı, 2022). Sümer'in söz konusu müdahalesi seminer katılımcıları tarafından destek görmüş ve bu durum, onun için sistemli ve yoğun bir altyapı çalışma sürecinin başlangıcını oluşturmuştur. Nerede yetenekli bir futbolcu varsa onu bulup çalışmaların içerisine dâhil etmiştir. Altyapı kavramının henüz yaygınlaşmadığı, gençler liglerinin bulunmadığı bir dönemde Türkiye'de altyapı faaliyetlerinin başlatılmasına öncülük eden Sümer, Gençler Ligi'nin oluşturulması ve faaliyete geçirilmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Ayrıca, kaynak yetersizliğinin son derece belirgin olduğu bu koşullar altında, 1972-1973 ile 1980-1981 sezonları arasında altyapıdan yetişen 34 futbolcunun A Millî Takım kadrolarına kazandırılmasına katkı sağlamıştır.

Sümer'e göre, bir futbolcunun gelişimi bütün olarak ele alınmalıydı. Teknik kapasitesi yanı sıra duygusal ve zihinsel gelişiminin de incelenmesinin gerekliliği ileri sürmüştür. Sümer'in 1981 yılında Trabzonspor dergisine yazdığı makale de sorumluluk duygusu ön planda yer almaktadır. Ayrıca alt yapıya gereken önemin verilmesi, minik takım, genç takım, amatör kulüpler konularına makalesinde değinmiştir. Tesis yetersizliğinin çözümünün alt yapının başarısında önemli olduğu ileri sürülmüştür (Öksüz, 2018, 25). Sümer'in antrenör olarak uyguladığı teknik ve taktiksel uygulamalar o dönem futbolcular tarafından da takdir görmüştür. Futbolcu Güngör, "...Antrenman bilgisi müthişti. Taktiksel çalışma bakımından bana göre Türkiye'nin en iyi teknik direktörlerinden birisiydi. 1981 senesinde müthiş bir antrenman yöntemi uyguladık. Barcelona aynı taktik ile oynuyor. Şampiyon olduğumuzda, mübalağasız ifade ediyorum, Barcelona'nın oynadığı futbolu oynuyorduk. Buradan anlaşılıyor ki Sümer, büyük bir taktisyen ve futbol antrenörüdür". Bu donanımları onun alt yapı antrenörlüğünün yanı sıra büyük kulüplerde antrenör olmak için de birçok kapının kendisine açılmasını sağlamıştır. Trabzonspor'da görev yaptığı sırada takımın 43 yıllık malzemecisi Sümer'in alt yapıdaki başarısını şöyle ifade etmiştir: "Allah Özkan Sümer'i alt yapı için yaratmış. Özkan Sümer'de yapamam diye bir şey yoktur. Bir hareketi yapana kadar tekrar ettirirdi... Onu alt yapıdan hiç çıkarmamak lazımdı. Ona burada çalışacak futbolcu yetiştireceksin demek gerekirdi" (Al, 2020). Bu tavrı oyuncular tarafından da beğenilirdi. Futbolcular bazen "SÜMER mi yoksa ÖZYAZICI mı antrenör olarak gelsin?" diye konuşurlardı.

Çok disiplinli olmasına rağmen Sümer'i antrenör olarak tercih eden sporcular olurdu. Sporculara karşı yaklaşımı her ne kadar başarı için sert olsa da çok yumuşak bir kalbi olduğu sporcuları tarafından ileri sürülmüştür. Futbolcularından İskender Gönen, sporcunun çıkarını ve sağlığını her şeyden önde tuttuğunu ileri sürmüştür. Öyle ki "Kulübün çıkarlarını kendi sağlık problemlerinden öne alır, kulübün ve sporcunun menfaatleri çakıştığında ise sporcu yanlısı bir tutum sergilerdi. Futbolcuların tedavi ve sağlık problemleriyle de çok ilgili olan birisiydi. Eğer bir sporcunun sağlığı tehlikedeyse ve onun oynaması takıma şampiyonluk kazandıracaksa sporcunun spor hayatını ve sağlığını tehlikeye koymazdı" (Çakır vd., 2021). Benzer duyguları sahip olan futbolcu Yusuf Yazıcı ise "...İri yarı, uzun boylu, kabresini elinden eksik etmeyen birisiydi. Beni çok etkilemişti, çok babacan bir adamdı. Futbolcularını dedenin torunlarını sevdiği gibi severdi. Sertti, korkardınız ama çok yumuşak gibi bir kalbi vardı" sözleriyle alt yapıda yer alan futbolcularda oluşturduğu intibalardan birini ortaya koymuştur. Özyazıcı, Sümer'in fiziksel güce dayalı oyunu tercih ettiğini ileri sürmüştür. Özyazıcı yerlinin yerlisi mantığı ile hareket ederek, kendi içimizden futbolcuların yetiştirilmesinin önemine vurgu yapmıştır (Öksüz, 2012, 63). Benzer durumu alt yapıya her şeyden çok önem veren Sümer de benimsemiştir. Sümer, futbolda yabancı ülkelerin taklit edilmesinin büyük bir yanlış olduğunu, küreselliğin milliliği yok edeceğini, alt yapıya dayalı yerli futbolcu yetiştirmenin gerekliliği ile yabancı futbolculara duyulan hayranlığın kendi futbolcumuza düşman olmamıza

sebeplere olacağını, dolayısıyla böyle bir düşünceyi içerisinde barındıran bir anlayışın yıkılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca sadece futbolcu yetiştirilmesinin gerekliliğine vurgu yapmamış, teknik direktör yetiştirilmesinde de öz kaynaktan beslenilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Bir dönem Fenerbahçe'de Veselinoviç, Galatasaray'da Derwall, Beşiktaş'ta ise Stankoviç gibi yabancı antrenörlerin bulunması ve bu durumun Türk futbolunda yaygınlaşması Trabzonspor'un da benzer bir uygulamaya gitmesi üzerine Sümer, *"Bir memleketin futbolunu yönetenler yabancı teknik direktörlerin komisyoncusu durumuna gelmişlerse bu düşüncenin karşısında olmalıyız sözleriyle bu durumu protesto etmiştir"* (Kulaçoğlu, 2022). Futbolun gelişmesinin alt yapıdan yetiştirilecek sporculara bağlı olduğunu belirten Sümer'in, dünyada Kıbrıs'tan sonra liglerinde en çok yabancı futbolcu oynatan ülkemizde Türk futbolunun İtalya, İngiltere ya da Fransa'yı örnek almakla ilerlemesinin mümkün olamayacağını, yöneticilerin yabancı hayranlığı karşısında kendi insanına düşman olma gibi bir pozisyona düştüğünü ve ülkemizin genç bir nüfus potansiyeline sahip olma avantajını değerlendirememesinin ise izaha muhtaç bir konu olduğunu (Sel, 2018) ifade etmiştir. Ayrıca Bayern Münih gibi bir kulübün de alt yapıya önem verdiğini, bizlerin de kendi kaynağımızı yetiştirebilecek bir bilince sahip olmamız gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmacı bir kişiliğe sahip olan Sümer alt yapıyı daha iyi hale getirmek amacıyla diğer kulüplerin yaptığı uygulamaları yerinde incelemiştir (Ajans Spor, 2020). Ajax, Arsenal, Barcelona, Bayern Münih, Inter, Porto gibi altyapıdan futbolcu yetiştirme konusunda öne çıkan takımların doğru alt yapı sistemi oluşturmalarının önemine vurgu yapmaktadır. Bu alt yapı sisteminde yetenekli gençleri bulmak ve eğitmek yeterli görülüyor. Ayrıca takım ruhunu da yeni nesillere benimsetmenin önemi vurgulanıyor. Bu amaçla alt yapıdaki futbolcuları A takıma ile iletişim kurabilecek yakınlıkta bulunduruyorlar. Böylece gençlere ilham kaynağı oluşturup, aidiyet duygularının gelişmelerine fırsat sağlanıyor. Sümer, bu oluşumun farkında olarak alt yapıda yaptığı uygulamaları faydacı bir bakış açısıyla ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kulüplerin yabancı hayranlığının olmadığı ve kendi sporcularını yetiştirmek için alt yapıya önemli yatırımlar yaptıklarını tespit etmiştir. Bu durumu *"...Türkiye'de ülkemizde Bölgesel Amatör Ligde bile yabancı futbolcu oynatıldığına şahit olduğun bir dönemdeyiz. Bu konudaki fikirlerimizi değiştirmediklerimiz sürece alt yapıda herhangi bir ilerleme kaydetmemizin mümkün olmadığı"* (TRT Spor, 2020) sözleriyle açıklayarak, futbolda alt yapının önemine dikkat çekmiştir. *"Alt yapının işlerliğinin sağlanmasında da "tesisleşme yetersizliği", "eğitim yetersizliği", "genç sporcuların önemsenmemesi", "sistem düzensizliği", "maddi durum kısıtlılığı" gibi unsurların ön plana çıkmıştır"* (Onağ ve Çevik, 2019). Bu olumsuzluklara Sümer gerekli önlemleri almak için özverilerde bulunmuştur.

Sümer yabancı oyuncu transferinde kültürel uyum problemlerinin olduğunu, kendi ülkelerinde başarılı olan yabancıların bizde de başarılı olabileceklerinin bir garantisinin olmadığını, yabancı oyuncuların alt yapıdan gelecek olan gençlerimizin önünü kestiğini, bu açıdan nitelik ve nicelik yönüyle yabancı oyuncular konusunun alt yapımızın sorunlarının çözümü açısından yeniden ele alınmasının gerekliliğini ileri sürmüştür (Ajans Spor, 2020). Bu konuyu *"Geçmiş geçmiştir. Dünyü bir daha yaşama şansımız yok. Dışa da kapalı kalamayız ancak bizim yapacağımız kendi kaynaklarımızı en iyi şekilde değerlendirip ondan sonra dışarıdan eksikliklerimizi gidermek olmalıdır"* sözleriyle açıklamıştır (Tonya Haber, 2001). Onun futbol modeli, Avrupa'yla rekabette taklitçilikten ve belirli bir modelin takıma montesinden kaçınan çağdaş bilgilerden faydalanarak kendine has özgün bir model ortaya koymaktır. Bunun için de hep üretmek, durmadan üretmek lazımdı (Bayraktar, 2022).

Alt yapı ile ilgili problemlerin çözülmesinde ve alt yapının güçlendirilmesinde çözüm önerisi olarak birinci önceliğin üretim olduğunu, oyuncu üretilmediği, üretilenlerin de yönetilemediği takdirde, bunları katma-çıkarma yönündeki bilinçli bir uygulamadan mahrum olunacağını ve işlerin düzgün yürüyemeyeceğini vurgulamıştır. Üretimin önündeki en büyük engel olan yabancı futbolcu transferine karşı önlem alınması gerektiği, dolayısıyla Türk futbolunu dünyada üst sıralara taşıyabilecek tek değer, Arşimet noktası olan üretimin oluşudur (TRT Spor, 2020).

1972-73 sezonunda Sümer tarafından kurulan ve şu anda 49. yılını tamamlayan alt yapı, Türkiye'de bir ilk olmakla beraber Trabzonspor'un alt yapısı sadece 1972-73 sezonundan alt yapıdan ilk kez ayrıldığı yıl olan 1981 yılına kadar 34 oyuncusunu profesyonel takımlara kazandırmayı başarmıştır. Yine 1993-94

sezonunda Trabzonspor'un alt yapısının başına geçen Sümer, 36 futbolcusunu profesyonel takıma yükseltmeyi başarmış, Trabzonspor'un alt yapısından ise 12 futbolcuyu A milli takıma kadar yükselterek Türk futboluna çok önemli katkılar sağlamıştır. Yanı sıra 2006 yılında alt yapı sorumlusu görevine geldiğinde altı oyuncusunu profesyonel yapmış, tek geçim kaynağı futbol olmasına rağmen kulübün kendisine verdiği parayı kabul etmeyerek, 29 ay kulüpten hiçbir ücret almadan çalışmıştır (Öksüz, 2018, 58-59).

Kulüp Başkanlığı

Sümer, Trabzonspor'da futbolculuk ve antrenörlük görevi yanı sıra kulüp başkanlığı da yapmıştır. 2000 yılında yapılan olağan genel kurulunda Trabzonspor Başkanlığı'na seçilmiştir. Trabzonspor'un kulüp başkanına ihtiyaç duyduğu dönemde, bu göreve istekli olmasa da kulübün geleceği için göreve talip olan Sümer, bu görevi 2,5 yıl sürdürmüştür (Aydınlık, 2020).

Tek geçim kaynağı antrenörlük olan ancak söz konusu Trabzonspor olunca ekmek teknesinden vazgeçecek kadar Trabzon sevgisi olan Sümer, kulüp için hangi görev istenmişse bu görevi kabul etmiştir. Kulübün başkan sıkıntısı çektiği bir dönemde bu görevi üstlenmiş ve konuya ilişkin düşüncelerini ise şöyle ifade etmiştir:

"Maddi kazancı bir kenara bırakarak 2001 yılında Trabzonspor'a başkan oldum. Benim dışımda başkanlık veya yöneticilik yapan herkesin görevi bitiminde tekrar aslı mesleğini yerine getirebilir. Benimse tek mesleğim antrenörlük olduğu için başkanlıktan ayrıldıktan sonra bir daha bu göreve dönmem mümkün değil. Trabzonspor için ben mesleğimden feragat ettim. Antrenörlüğü çok sevdiğimden ve Trabzonspor'a hep antrenör olarak katkıda bulunmak istediğimden dolayı Trabzonspor'a biraz da gönülsüz olarak bir grup Trabzonlunun tavsiyesiyle aday olarak başkan seçildim. Dolayısıyla antrenörlük kariyerimle ilgili defteri kapatmış oldum. Yönetimde görev süresini tamamlayan bir doktor, bir avukat, bir tüccar eski işine geri dönebiliyor ama bu nasıl bir şey ki, benim tek bir işim var, o da antrenörlük. Ben ise çok sevdiğim bu görevimi Trabzonspor için feda ediyorum" diyerek, bir görev adamı olduğunu göstermiştir (Öksüz, 2018, 62)".

31 Aralık 2000 tarihinde gerçekleştirilen Trabzonspor'un olağan genel kurulunda kulüp başkanlığına seçildi. Sümer, Trabzonspor kulübünde hem futbolcu hem antrenör hem de başkanlık görevlerini yerine getiren ilk kişi olarak kulübün tarihine adına yazdırmıştır. Ayrıca bu görevinde bazı uygulamalarda bulunmuştur. Antrenörlerin bağımsız çalışabilmelerini sağlamak için kendisi de dahil olmak üzere bütün yöneticilerin antrenman sahalarına girmelerini yasaklamıştır. Deplasman maçlarına kafiyeyle beraber sadece sorumlu yöneticinin gitmesine izin vermiştir. Bu kararları alırken ferdi olarak hareket etmeyip kolektif akıl ile yönetim kurulundaki çalışma arkadaşlarının onayını almıştır. Böylelikle karar almada diğer yönetim-den sorumlu kişilerinde görüşlerine önem veren bir yönetici olduğunu göstermiştir (Al, 2021). Türk futbolunda taraftar ve futbolcu birlik ve beraberliğini oluşturma, demokratik bir ortamda ve sportmenlik kuralları çerçevesinde futbolun oynanması için Trabzonspor'un uzun yıllar top oynadığı Hüseyin Avni Aker Stadyumu'ndaki tel örgüleri kaldırıp, futbolun centilmence oynanmasına fırsat sağlamıştır (Donat, 2003). Bu konuda taraftarına olan güvenine istinaden Sümer, *"Tel örgü konusunda artık rahatsızlık yaşamak istemiyoruz. Bu konuda herkese ciddi sorumluluklar düşüyor. Bizim bu doğrultuda hiç kaygımız yok"* açıklamasında bulunmuştur (Milliyet, 2003). Sümer Akçaabat Sebatspor ile Denizlispor arasında Hüseyin Avni Aker Stadi'nda yapılan karşılaşmanın tel örgüsüz oynandığını ve taraftarların iyi bir centilmenlik örneği gösterdiğini belirterek (NTV Spor, 2003), bu uygulamanın doğruluğunu ileri sürmüştür. Ancak bu uygulama ilk olarak Trabzonspor ve Fenerbahçe maçında amacına aykırı sonuçlar ortaya koymuştur. Bunun üzerine Sümer, rakip takıma yaptırımın olmamasını ileri sürerek, yaklaşık üç yıl sürdürdüğü Trabzonspor kulübü başkanlığı görevinden ayrılmıştır. Haksızlıklara tahammül edemeyeceğini göstererek, verdiği ani bir kararla istifayla noktalarak, sonrasında tekrar başkanlığa aday olma konusunda yapılan telkin ve ısrarları da kabul etmemiştir. Sahip olduğu onurlu duruş ve kulübün çıkarlarını her şeyin üstünde tutan bir kişiliğe sahip olduğunu Ahmet Ağaoğlu *"Mükemmel birisi, pozitif yönü ağır basan birisi. Kulübün yeniden toparlanması, yeniden yapılanması için çok çalışıp bu süreci çok iyi yönetmeyi başaran birisi"* şeklinde ifade etmiştir (Öksüz, 2018, 213).

Çevresinin Kendisiyle İlgili Düşünceleri

Trabzonspor'un ulusal ve uluslararası alanda tanınmasını sağlamış, yetiştirdiği sayısız futbolcu ve antrenörler ile Türk futbolunun gelişip ilerlemesine yurdun farklı bölgelerinde katkı sunmuştur. Onun çevresindeki kişiler (aile bireyleri, yönetici, antrenör, futbolcular, taraftar, siyasi vb.) üzerinde bıraktığı izlenime ilişkin literatürden elde edilen demeçler yer almaktadır. Sümer'in eşi, kızları ve abisinin görüşlerine ilk olarak yer verilmiştir. Eşi Kamer Hanım, Sümer'in daha çok içe dönük bir kişilik sergilediği, mizaç olarak titiz olduğu-nu ifade ederken; kızı onun futboldaki başarısından söz etmiştir. Abisi Rasim Bey ise, bazı olaylar karşısında tepkisini göstermekten çekinmeyen, verdiği kararların arkasında her ne olursa olsun duran bir yapıya sahip olduğunu ifade etmiştir. Aile üyeleri genel olarak Sümer'in inatçı tavrına vurgu yapmış, bu tavrının yaş ilerledikçe yumuşadığını belirtmişlerdir.

"Özkan Hoca, hem insani hem de sportif anlamda duygularını belli etmemeye özen gösterir, iş hayatı ile özel hayatını birbirine karıştırmaz, eve gelince futboldan hiç konuşmazdı. Futbol yaşıntısı, sosyal hayatı ve aile yaşıntısında çok titiz, biraz da sinirliydi. Biz de ona göre davranırdık. Gençlik yıllarında çok dâba hareketliydi. Hep onun dediği olacak, hep o baklı olacaktı. Yaş da ilerleyince o eski huylarından vazgeçti. Şimdi çok dâba sakın bambaşka birisi oldu".

Kızı Alev Sümer: "O, bizim babamız ancak çevresindekilerin ifadeleriyle kafamızda babamızla ilgili bir şablon oluştu. Futbol dâbisi, futbol adamı gibi. Babamla gurur duyuyorum ama onun kızı olarak tanıtılmaktan da kaçınıyorum. Çünkü onun başarısında benim bir katkım yok ki... Sadece onun kızzım, o kadar. Hepimiz insanız, kimin çocuğu olduğumuz o kadar önemli değil. Bu durumu hiçbir zaman ayrıcalık olarak kabul etmedim. Babam da bu durumu sevmeyen zaten, kişilerin kendilerinin bir şeyler üretmelerini sever."

Ağabeyi Rasim Sümer: "Bazen bir ağabey olarak bana da tepki gösterirdi. Onun yapısı öyleydi. Şimdi hatalarından ders almış bir şekilde kendi-sini yenilemiş, olaylara daha farklı bakan bir kişiliğe sahip. Verdiği kararlardan, yanlış da olsa asla geri adım atmazdı. Yaşamında yenilmek var ama kesinlikle kaçış yoktur" (Öksüz, 2018, 108-109).

Hayrettin Hacısalihoğlu: "Sümer, devamlı kendisini geliştiren, gelişim yaşayan bir karakteri vardı. Bu gelişim hep olumlu yönde olmuştur, toplumun faydasına olmuştur, görev yaptığı kurumun faydasına olmuştur. Gençliğinde çok yığıt bir Anadolu delikanlısıydı. Daha sonra olgun ve prensipleri olan, tecrübeli bir futbol adamına dönüştü. Son senelerinde de daha hoşgörülü, toplumu kucaklayan çok daha anlayışlı bir insandı. Sümer, prensiplerinin yanı sıra çok ince ve zekice espriler de yapardı (Çakır vd., 2021, 152)".

Şenes Erzik: "Tam bir Trabzonlu, tam bir Karadenizliydi. Bazı zamanlar çok kızması da ondandı, herhalde? Fakat hiçbir zaman saygıda kusur etmeyen değerli bir teknik adamdı. Son derece saygı duyduğum bir hocaydı. Çok çalışkan, çok düzgün, kaliteli ve dosdoğru bir insandı" (Öksüz, 2018, 84).

Hiç görme şansının olmadığı dede şefkatini Sümer bana gösterdi. Dedeyle torun arasında olan bir ilişkimiz vardı. Annemin babasına çok benzediğini annem de söylerdi. Onun için Özkan Hoca'nın bende ayrı bir yeri vardır. Benim çocukluğumda da gençliğimde de vardı. Onun ile büyüdüm. Büyüdükçe de onunla daha çok zaman geçirme, düşüncelerinden daha fazla faydalanma şansım oldu. Özkan Hoca'yı anlatmak çok zordur. Onu yaşamak lazımdır (Çakır vd., 2021, 190).

Ergun Gürsoy: "Futbolda adına tirmanabileceği her basamağı tirmandı; futbolculuk, kaptanlık, sonra antrenörlük, teknik direktörlük, hepsini oldu, şampiyonluklar yaşadı, daha sonra diğer futbol takımlarına gitti, başarılar elde etti. Trabzonspor'da yine oldukça başarılı idi. O, hep ileriye giden, iyi bir eğitim almamasına rağmen özgün üniversite eğitimi alanlardan daha çok kültüre sahip, daima kitap okuyan, mesleğiyle alakalı sorun çözen, konuşup anlatan bir karaktere sahipti. Kimse onun ile münakaşaya girmek istemezdi. Dolayısıyla kendiliğinden oluşan hareketleri esasında mizah haline gelmişti. Yeni mizaha gereksinimi yoktu, hoca konuştuğunda mizah oluyordu" (Çakır vd., 2021, 142-143).

Mehmet Selim Ulutaş: "Trabzonspor'un Türkiye'de futbolda başarı-dan başarıya koştuğu yıllarda ben üniversitede öğrenciydim. O yıllarda Trabzonspor'un antrenman yapacak bir sabası bile yoktu. Trabzon'da sadece Karadeniz Teknik Üniversitesinin futbol oynanacak bir sabası vardı. Özkan Sümer, Trabzonspor'u antrenman yapmak için bazen buraya getirirdi. Biz de Trabzonspor'un antrenmanlarını bayranlıkla izledik. Özkan Hoca'nın ne kadar çok çalışkan, hırslı ve zeki bir insan olduğunu burada izlediğim antrenman maçlarından görmüştüm."

Sümer, geniş bir çevreye sahip, futbol kültürüyle yedi bölgeye katkı sunan, memlekete sayısız futbolcu yetiştiren, iş hayatı ile özel hayatını birbirine karıştırmayan, duygularını belli etmeyen, yemek seçen, eli açık,

cömert, kendi doğrularından asla vazgeçmeyen, esprili, olaylara farklı açılardan bakabilen, çok zeki, akıllı, mücadeleci, çok okuyan, disiplinli ve kararlı, hazırcevap, iyi bir yönetici, tam bir Karadenizli, dosdoğru bir insan, gelişim, değişim ve yeniliklere açık, örnek bir kişiliğe sahip, sert mizaçlı ama yumuşak yürekli, hırslı bir karakter yapısına sahipti. Kısacası o, içimizden birisiydi.

SONUÇ

Özkan Sümer'in Türk futboluna sunduğu katkılar, bu araştırmada biyografik bir yöntemle analiz edilerek; elde edilen veriler ışığında kendisinin spordaki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Sümer, antrenörlük kariyeri boyunca Trabzonspor'da iki kez lig şampiyonluğu ile birer kez Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Kupası kazanmış; Galatasaray'da görev yaptığı dönemde ise birer kez Türkiye Kupası ve Cumhurbaşkanlığı Kupası elde etmiştir. Bunun yanı sıra Konyaspor, Denizlispor, Samsunspor, Mobellaspor ve Türkiye Millî Takımı'nda teknik direktörlük yapmış, futbolda yalnızca antrenör değil aynı zamanda kulüp yöneticisi ve kulüp başkanı gibi farklı statülerde görev alarak Türk futboluna multidisipliner/çok yönlü bir katkı sunmuştur. Tüm bu görev tanımları ve elde edilen başarılar; Sümer'in Türk futbolunda sadece teknik bir figür değil, aynı zamanda idari bir doktrin inşa eden bütüncül bir spor adamı olduğunu göstermektedir.

Sümer'in sportif başarılarının temelinde; planlı ve programlı çalışma anlayışı, disiplinli ve prensipli duruşu, yenilikçi yaklaşımı, araştırmacı yönü ve pedagojik bakış açısını geliştirmesi yer almaktadır. Disiplin ve ilke temelli yaklaşımı, zaman zaman sporcular ve yöneticiler tarafından benimsenmese de, bu özelliklerin onun futbolda farklı görev ve statülerde başarılı olmasında belirleyici olduğu görülmektedir. Bu dirençlere rağmen ilkelerinden taviz vermemesi, onun Türk futbolunda kısa vadeli popülizm yerine uzun vadeli kurumsallaşmayı tercih ettiğini göstermektedir. Sahip olduğu bu niteliklere ek olarak fedakâr ve vefalı kişilik yapısı, bulunduğu pozisyonlarda sporcu, yönetici ve taraftarın güvenini kazanmasına katkı sağlamıştır. Özellikle Trabzonspor Kulübü'ne duyduğu aidiyetle, kulüp ne zaman kendisine ihtiyaç duysa antrenör, yönetici veya kulüp başkanı olarak görev üstlenmiş; böylece Trabzonspor tarihinde futbolcu, antrenör ve kulüp başkanı sıfatlarını bir arada taşıyan tek kişi olmuştur.

Başarılı bir futbolculuk geçmişine sahip olan Sümer, antrenörlük görevini yerine getirirken bilimsel bilgiye dayalı çalışmanın gerekliliğini savunmuş, geleneksel yöntemler yerine yenilikçi ve çağdaş uygulamaların benimsenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Anadolu'daki bölge antrenörlerine yönelik kursların düzenlenmesine dikkat çekmiş; kendi bilgi ve donanımını yetersiz gördüğü noktalarda özelleştirebilecek ölçüde mütevazı bir tutum sergilemiştir. Aldığı kurslar ve yaptığı araştırmalarla kendisini sürekli geliştirmiş, olaylara farklı açılardan bakarak karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmeyi başarmıştır.

Araştırmacı kişilik yapısı, Sümer'in futbolda pedagojik eğitimin önemini benimsemesini de sağlamıştır. Futbol oyun bilgisi ile teknik ve taktik alanlardaki ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek amacıyla gazete, dergi ve kitaplardan yararlanmış; antrenörlerin yalnızca futbol bilgisi değil, pedagojik ve genel kültür açısından da donanımlı olması gerektiğine inanmıştır. Bu doğrultuda kitap okuma alışkanlığını yaşamının sonuna kadar sürdürmüş, okuduğu eserleri kendi hayat yolculuğunu anlamlandıran bir araç olarak görmüştür. Öksüz'ün (2018) Kendini Arayan Adam ve Al'ın (2021) Kendini Yaratın Adam: Özkan Sümer adlı eserleri, Sümer'in bu yaşam felsefesini ve düşünsel yönelimini yansıtan önemli kaynaklar arasında yer almaktadır.

Sümer, futbol sahalarının birlik ve beraberliği pekiştiren, fair play anlayışını güçlendiren bir ortam hâline gelmesi gerektiğini savunmuş; Trabzonspor Kulübü başkanlığı döneminde stadyumdaki tel örgülerin kaldırılmasını sağlayarak taraftar ile futbolcu arasındaki fiziksel ve sembolik sınırı ortadan kaldırmıştır. Bu uygulama, futbol ortamında şiddetin azaltılmasına yönelik öncü bir girişim olarak değerlendirilebilir.

Yenilikçi ve sentezleyici yönü, futbolda bazı teknik ve kavramsal değişimlerin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Küresel futbol literatüründe kökeni Rinus Michels'e dayanan "şok pres" kavramını Türk futboluna kazandıran ve yerelleştiren Sümer, sportif başarının yabancı futbolcu transferinden ziyade altyapıya yatırım yapılarak nitelikli yerli oyuncular yetiştirilmesiyle mümkün olacağını savunmuştur. Bu

yaklaşım, yakın çevresi tarafından da “yerlinin yerlisi” anlayışıyla ifade edilmiş ve başarının temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Sümer için altyapı çalışmaları birçok görevden daha kıymetli olmuş; başarılı bir antrenörken görevine son verildiğinde dahi, tereddüt etmeden altyapıda genç futbolcuların gelişimi için çalışmaya devam etmiştir. Bu süreçte altyapıdaki tesis ve malzeme yetersizliklerinin giderilmesi için maddi ve manevi her türlü desteği sağlamış, farklı kulüplerin işleyişini yerinde inceleyerek çözüm odaklı uygulamalar geliştirmiştir. Ayrıca tesisleşmenin sportif başarı açısından taşıdığı öneme dikkat çekmiş, görev yaptığı kulüplerde yöneticilere bu konuda sorumluluk yüklemiştir.

Sonuç olarak Özkan Sümer; Türk futboluna verdiği hizmetler, kazandırdığı yetenekler, aktardığı bilgi birikimi ve deneyimleriyle yalnızca sportif başarılarıyla değil, kişilik özellikleriyle de ön plana çıkan bir spor insanıdır. Çalışkanlığı, azmi, keskin zekâsı, isabetli öngörüler, üretken ve çok yönlü yapısı, esprili kişiliği ve futbola duyduğu tutku; onu genç sporcular, antrenörler, yöneticiler ve futbol kamuoyu için güçlü bir rol model hâline getirmiştir. Bu yönleriyle Sümer, Türk futbolunun geçmişi ile geleceği arasında köprü kuran, kalıcı bir değer olarak değerlendirilebilir.

ÖNERİLER

Sümer'in biyografik çalışması sonucunda antrenör adaylarına, pedagojik bilgiye ve etik değerlere dayalı bir liderlik yaklaşımı benimsemeleri, sürekli öğrenmeye ve yeni yöntemleri uygulamaya açık olmaları tavsiye edilmektedir. Sporculara, disiplin, sorumluluk bilinci ve takım içi uyum ile bireysel performansı dengeleyebilme becerilerini geliştirmeleri, rol model olarak örnek alınan antrenörlerin davranışlarını gözlemlemeleri önerilmektedir. Yöneticilere ise altyapıya yatırım yapmaları, uzun vadeli planlamaları desteklemeleri, adalet ve güven ilkelerini esas alan yönetim anlayışını benimsemeleri ve saha içi başarı kadar eğitim ve yenilikçiliğe dayalı stratejiler geliştirmeleri önerilmektedir.

İleride yapılacak çalışmalar bağlamında; Sümer'in disiplin, adalet, pedagojik yaklaşım ve yenilikçilik ilkelerinin sporcu gelişimi üzerindeki etkileri, günümüz futbol altyapı sistemleriyle karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Bu kapsamda, Sümer'in savunduğu “altyapı temelli başarı anlayışının güncel kulüp yapılanmaları içindeki uygulanabilirliği değerlendirilerek, sürdürülebilir sportif başarıya katkısı analiz edilebilir. Ayrıca Sümer'in kişilik özellikleri ile sportif başarı arasındaki ilişki, kişilik ve liderlik kuramları çerçevesinde ampirik çalışmalarla desteklenebilir. Özkan Sümer ile birlikte çalışmış sporcular, yöneticiler ve antrenörlerle yapılacak nitel görüşmeler aracılığıyla birinci elden veriler elde edilebilir. Ayrıca Sümer'in antrenörlük anlayışı, liderlik tarzı ve pedagojik yaklaşımı; spor sosyolojisi, liderlik ve kişilik kuramları bağlamında nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma araştırma desenleriyle ele alınabilir. Farklı ülke ve kulüp örnekleriyle yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, Sümer'in futbol anlayışının evrensel ve özgün yönlerinin daha net ortaya konmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ajansspor (2020). *Özkan Sümer'den SERT açıklamalar! "Büyüklerin kayırdığı ortada", "Türkler yabancıya bayran"*. Erişim Tarihi: 24.12.2023: <https://www.youtube.com/watch?v=TKfMCQKL9Yo>
- Al, H. (2021). *Kendini yaratan adam: Özkan Sümer*. Ankara: Heyamola Yayınları
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*, Holt, Reinhart & Winston,
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- A Spor. (2020, 23 Aralık). *Türke futbolu yasta! Özkan Sümer için son yolculuğuna uğurlandı*. <https://www.aspor.com.tr/trabzonspor/2020/12/23/turk-futbolu-ozkan-sumer-icin-yasta>.
- Anadolu Ajansı (2020, 22 Aralık). *Trabzonspor ve Türkiye futboluna adanan ömür: Özkan Sümer*. <https://www.aa.com.tr/tr/futbol/trabzonspor-ve-turk-futboluna-adanan-omur-ozkan-sumer/2084620>.
- Anadolu Ajansı. (2024). *Trabzonspor ve Türkiye futboluna adanan ömür: Özkan Sümer*. Erişim tarihi: 11.02.2026 <https://www.aa.com.tr/tr/insana-dair/trabzonspor-ve-turk-futboluna-adanan-omur-ozkan-sumer/3430706>
- Aydınlık (2020). *Trabzonspor'un efsane başkanı Özkan Sümer kimdir?* Erişim tarihi: 15.10.2023: <https://www.aydinlik.com.tr/haber/trabzonsporun-efsane-baskani-ozkan-sumer-kimdir-337458>

- Balague, G. (2022). *Maradona: The Boy. The Rebel. The God*. Hardcover.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Bayraktar Ç. (2022). *Bilge karakter: Özkan Sümer*, Erişim Tarihi: 10.01.2023: <https://www.cumhuriyet.com.tr/kultur-sanat/bilge-karakter-ozkan-sumer-1902095>.
- Biçer İ. A. (2025). Biyografi yazarı ve biyografik özne: edebî ve tarihsel bir ilişkinin derinlikleri. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi* 15, 30-40.
- Bourdieu, P. (1998). *Practical reason: On the theory of action*. Stanford University Press,
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. Doi: 10.3316/QRJ0902027
- Coakley J. (2009). *Sports in Society: Issues and Controversies*. McGraw-Hill.
- Çakır, A., Özkarabekir, C., Hoş E., Öksüz, İ., Tunç, S., & Akın, S. (2021). *Ufuk çizgisindeki adam Özkan Sümer*. İstanbul: Seçil Ofset.
- Çelik, H. (2008). *Biçe her yer Trabzon*. Ankara: Cantekin Matbaası.
- Çinemre, E. (2024). *Örnek bir futbol insanı: Özkan Sümer*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Doğan, A. (2008). *Türkiye'de futbol kültürü ve taraftarlık*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Donat, Y. (2003). *Türkiye bunları konuşuyor*. 2003. Erişim Tarihi: 11.1.2024 <https://arsiv.sabah.com.tr/2003/07/31/g07.html>
- Durhem, R. (2017). *Muhammed Ali*. (1. Baskı), İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Edmonds, A. O. (2006). *Muhammad Ali: A biography*. Greenwood Publishing Group.
- Fındıkçı, İ. (2009). *Bir gönül yolculuğu: Hizmetkâr liderlik*. Alfa Yayın
- Fişek, K. (1985). *100 soruda Türkiye spor tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Goffman, E. (1949). Presentation of self in everyday life. *American Journal of Sociology* 55(1), 6-7.
- Hürriyet Gazetesi (Spor Arena) (26.09.2002). *Sümer'den ders*, Erişim Tarihi: 9.01.2023: <https://www.hurriyet.com.tr/sumerden-ders-38416295>.
- Karadeniz'de Sonnokta Gazetesi (2017). *Trabzonspor'a teknik direktör dayanmıyor*. <https://www.karadenizdesonnokta.com.tr/trabzonspora-teknik-direktor>
- Kıbrıs, İ. (2000). *Yeni yüzyıl için Çocuk edebiyatı: Tarihçe, türler, metinler, açıklamalar, etkinlikler*. Eylül.
- Kılıçgil, E. (1998). *Sosyal çevre-spor ilişkileri*. Ankara: Bağrgan Yayınevi.
- Kozanoğlu, C. (1996). *Türkiye'de futbol: Bu maç alıcaz*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kulaçoğlu, H. (2022). *İlginç bir sezon 1980-81*. Hayal Yayınları.
- Kulaçoğlu, H.(2004). *Fırtına, İhtilal, Efsane Trabzonspor*. İstanbul: Sena Of-set
- Kulak, A. (2014). *Futbola atanmış destansı bir ömür: Fethi Demircan (7)*. Erişim Tarihi: 05.01.2023. www.emekliassubaylar.org/k2-kategoriler-item/716-futbola-atanmis-destansi-bir-oemuer-fethi-demircan-7
- Kuzey Ekspres. (2021, 15 Ocak). *Tarihi anlarda neler yaşandı....* <https://www.kuzeyekspres.com.tr/haber/17281546/tarihi-anlarda-neler-yasandi.2020>.
- McCrae R. R., & Costa, P. T. (1999). *A five-factor theory of personality*. Handbook of personality: Theory and research
- Milliyet Gazetesi. (2003). *Özkan Sümer: Tel örgü konusunda hiçbir kaygımız yok*. Erişim Tarihi: 11.01.2024. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/ozkan-sumer-tel-orgu-konusunda-hicbir-kaygimiz-yok-5161132>
- Monk, R. (2007). *Life without theory: Biography as an exemplar of philosophical understanding*. *Poetics Today*, 28(3), 527-570.
- Nazlı, D. (2022). *Trabzon'un efsane hocası Özkan Sümer kimdir, ne zaman öldü?* Erişim Tarihi: 23.12.2023: <https://www.61medya.com/haber/13330239/trabzonun-efsane-hocasi-ozkan-sumer-kimdir-ne-zaman-oldu>
- Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice*. Sage publications.
- NTV Spor (2003). *Sümer: Tel örgüde kaygımız yok*. Erişim Tarihi: 11.01.2024 <http://arsiv.ntv.com.tr/news/228335.asp#BODY>

- Oğuzkan, F. (1997). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onağ, Z., ve Çevik, S. (2019). Türkiye'de altyapıdan futbolcu yetişememesinin nedenleri ve çözüm önerileri üzerine nitel bir araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 326-343.
- Öksüz, İ. (2012). *Kupaların Efendisi: Ahmet Suat Özyazıcı*. Trabzon: Kıyı Yayınları.
- Öksüz, İ. (2018). *Kendini Arayan Adam Özkan Sümer*. Trabzon: Sonhaber Matbaacılık.
- Tonyahaber Gazetesi (2021). Özkan Sümer ile Yapılan Bir Röportaj. 05 Eylül 2001.
- TRT Spor, (2020). *Bir Trabzon Efsanesi Özkan Sümer*. Erişim Tarihi: 15.12.2023: <https://www.trthaber.com/haber/spor/bir-trabzon-efsanesi-ozkan-sumer-455881.html>
- Türeci, T. (2020). *Özgürlüğe uçan dev Naim Süleymanoğlu*. İstanbul: MD Basım.
- Sel Y. E. (2018). *Trabzonspor Başkan Başkanlığı ve Futbol Genel Koordinatörü Özkan Sümer: "Acı çekmeden mutluluk olmaz"*, Erişim Tarihi: 6.12.2022: <https://www.fotomac.com.tr/trabzonspor/2018/05/02/trabzonspor-baskan-basdanismani-ve-futbol-genel-koordinatörü-ozkan-sumer-aci-cekmeden-mutluluk-olmaz>.
- Son Dakika.com (22.01.2020). *Futbolcu, teknik direktör ve başkan: Trabzonspor'un efsanelerinden Özkan Sümer*. Erişim Tarihi: 14.10.2021: <https://www.sondakika.com/haber/haber-futbolcu-teknik-direktor-ve-baskan-trabzonspor-un-12841818/>
- Sözcü Gazetesi (7.12.2015). *Atatürk'e göre spor, her şeyden önce ulusal bir görevdir*. Erişim Tarihi: 3.08.2021: <https://www.sozcu.com.tr/2015/egitim/ataturke-gore-spor-her-seyden-once-ulusal-bir-gorevdi>
- Taka Gazetesi (22.12.2020). *Futbolun efsanesi uğurlandı*. Erişim Tarihi: 14.08.2022: <https://www.takagazete.com.tr/bolgemiz/futbolun-efsanesi-ugurlandi-h214314.html>
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramı'na göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, XVII (2014).
- Trabzonspor.org. (22.12.2020). *Özkan Sümer'in özgeçmişi*. Erişim Tarihi: 19.03.2023: <https://www.trabzonspor.org.tr/tr/ozkan-sumerin-ozgecmisi>
- Trabzonspor.org. (2.06.2016). *Yedi şampiyonluğumuzun hikâyesi*. Erişim Tarihi: 02.01.2023. <https://www.trabzonspor.org.tr/tr/haberler/guencelhaberler/7sampionlugumuzun-hikayesi>.
- TRT Spor (14.12.2020). *Trabzon'da Özkan Sümer Futbol Akademisi açılıyor*. Erişim Tarihi: 23.10.2021: <https://www.trtspor.com.tr/haber/futbol/super-lig/trabzonda-ozkan-sumer-futbol-akademisi-aciliyor-222595.html>.
- TRT Spor (22.01.2020). *Bir Trabzon efsanesi Özkan Sümer*. Erişim Tarihi: 12.01.2023: <https://www.trtspor.com.tr/haber/detay/bir-trabzon-efsanesi-ozkan-sumer-201330.html>.
- Tunç, S. (2010). *Türkiye'de futbol altyapısının yapısal sorunları*. İstanbul: Spor Yayınevi.
- Walter, M. (2004). Toward an integrative science of the person. *Annu. Rev. Psychol.* 55(1):1-22.
- Weber, M. (1958). *From Max Weber: Essays in Sociology*. New York: Oxford University Press.
- Yarç, S. (2011). Pierre Bourdieu'da sosyal sermaye kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi* 6(1), 125-135.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Güven, Ö. (2016). *Cumhuriyet döneminin örnek bir futbol adamı: Ahmet Suat Özyazıcı*. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, (1-4 Kasım), Belek/Antalya.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Fikir: E. A. Altuntaş, A. Yılmaz **Tasarım:** A. Yılmaz, E. A. Altuntaş **Kaynak Taraması:** E. A. Altuntaş, A. Yılmaz **Makale Yazımı:** A. Yılmaz, E. A. Altuntaş **Eleştirel İnceleme:** A. Yılmaz

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Tarih: 29.03. 2024

Sayı No: 2024-3/3.1